Коми му

РЕСПУБЛИКАСА ВОЙТЫРЛӦН ГАЗЕТ

Воторник, 1992 вося март 17 лун • № 32 (14728) • Доныс 20 кӧп.

РЕСПУБЛИКАЫСЬ ЮӦРЪЯС

Отсалісны

Буктылын, геологъяслӧн посёлокын, сотчис керка. Вит семьялы лоис ыджыд ускӧттьӧ. Разведочнӧй скважинаяс шыӧдан управленнеса профком шыӧдчис отраслевӧй профсоюз рескомӧ, медым налы материальнӧя отсалісны ӧтувъялун фондысь. Рескомлӧн президиум вичмӧдіс сэтысь 46 тысяча шайт, семьясысь быд морт выло 2 тысячаӧн.

Оз нин медводдзаысь отсав неминучаӧ вӧм йӧзлы ӧтувъялунлӧн фонд, кодӧс лӧсьӧдӧма во сайын. Сэтысь сьӧм сетӧма и налы, кодъяслы ковмӧ ньӧбны дона лекарство, мынтысьны бурдӧдчӧмысь.

В. КОРКИН.

Ас сиктсасӧ пайкис

Вина-водкаӧн ӧні быдлаын дзескыд. Талон вылад оз на век сюр. Со, шуам, февральын Кӧрткерӧсскӧй районысь Вомын сиктса войтыр дульвасӧ ныылалісны, сідз и эз удайтчы чӧсмасьны курыд зелляӧн. Март медводдза лунъясӧ водкатӧ медбӧрти пыртлісны жӧ сиктса магазинад. Ставлы сійӧ эз тырмы, бӧръяясьыс броткигтырйи разӧдчисны гортаныс. Но кодъяс кольччылісны магазинас, недыр мысти шензьӧмысла калькнитлісны вомысӧ. Важ роч купеч моз пырис магазинӧ районса администрацияӧн юрнуӧдысь Н. Г. Ливсон, тувкыштіс вузасьысьлӧн ныр улӧ Вомынскӧй сельпоса председательӧн кырымалӧм кабалатор. И магазинса тӧрговечьясыд водкатӧ чина мортыдлы пыр жӧ аддзисны. Складсьыс петкӧдісны быдса куим ящик. Николай Гелиевичыд сӧвтіс найӧс аслас машинаӧ да шутёвтіс райцентрӧ. Дыр на шемӧсмӧм землякъясыс видзӧдісны ылыстчысь машина вылас, медбӧръя кывъяснас пиналісны районса администрацияӧн юрнуӧдысьӧс да тшӧтш и ассыныс вузасьысьясӧс.

В. СМИРНОВ.

Оз нимкодьӧд

Воркутаса загсын, дерт жӧ, тӧдӧны, карса уна-ӧ нывда зон йитісны ассыныс олӧмнысӧ, а кымын семья, мӧдарӧ, киссис. Лыдпасъяс оз ёна нимкодьӧдны. Сідз, тавося февральын вӧлі 115 свадьба, а юксис 131 семья.

Зэв этша чужӧ и кага. Кык тӧлысьӧн сӧмын 211 нывка да зонка. Тайӧ тӧдчымӧн этшаджык кольӧм воясын серти.

Важсӧ вунӧдны оз вермыны

Колян субӧтаӧ Сыктывкарса Юбилейнӧй площадь выло волісны собрание нуӧдӧм могысь социализм да коммунизм дор сулалысь войтыр. Чукӧртчыліс 200 гӧгӧр морт. Митинг вылас бӧрйисны делегатъясӧс народнӧй вече выло, кодӧс шуӧма нуӧдны талун Москваын. Ёна сюралісь и Горбачевлы («сетны судӧ»), и Ельцинлы, и перестройкалы.

Котыртысьяс локтісны и мунісны гӧрд флагъясӧн. Коді кӧсйис, вермис ньӧбны «Молния» газет, кодӧс лэдзӧны Москваын коммунизм дорйысьяс. Газетсӧ ньӧбигӧн ӧти арлыда ань тшапакодь шуис: «Ми ещӧ петкӧдлам на пуж демократъяслы». Некыдз важсӧ вунӧдны оз вермыны...

Д. НАПАЛКОВЛӦН снимок вылын: Юбилейнӧй площадь вылын карса собрание дырйи.

◆ ◆ ◆

КАЗНАӦ

Неважӧн республикаса журналистъяс аддзысьл'ены Коми ССР-ысь государственнӧй налоговӧй инспекцияса начальник Н. Н. Вавиловкӧд. Сійӧ казытыштіс, мый 1990 воын пансис СССР-са да РСФСР-са налоговӧй законодательствояс костын вен. Налогъяс йылысь российскӧй законъяс небыдджыкӧсь, оз сэтшӧма дойдны государственнӧй предприятиеясӧс, кооперативъясӧс, частнӧй предпринимательясӧс, гражданаӧс. Но воддза воын эз на заводитчы радикальнӧй налоговӧй реформа, кыдзи унаӧн чайтлісны. Збыль вылас тайӧ вӧліны сӧмын торъя мераяс, медым лӧсьӧдны налогъяс отсӧгӧн пӧрадок экономикалӧн сійӧ либӧ мӧд юкӧныс.

Талун кежлӧ Российскӧй Федерацияса Верховнӧй Сӧвет вынсьӧдіс законъяс, кодъясын сёрныс муно нёль сикас налог йылысь. Торйӧн кӧ, тайӧ содтӧм дон выло, босьтӧм прибыльысь, сідз шусяна акциз да, медбӧрын, физическӧй лицоялысь бергӧдан налогъяс. Первой куимсӧ сюйӧма промышленнӧй продукция, йӧзлы колана товар доно да артмӧ, мый тадз ставным ми тшӧтш мынтам сійӧс асланым зептысь. Нёльӧдыс вежис гражданасянь воддза подоходнӧй налог да сетӧ позялун быдӧнлы ӧні уджавны некутшӧм мытшӧдтӧг кӧть даслаын. Основнӧй удж вылас сылысь кутасны налогсӧ воддза моз бухгалтерия пыр. Мукӧдлаысь босьтан удждон мортыслы ӧтчыд вонас ковмас петкӧдлыны налогъяс йылысь декларацияын.

Россияса первой вице-премьеръяс Геннадий Бурбулис да Егор Гайдар надейтчӧны, мый казнаӧ медся уна деньга ваяс содтӧм дон выло налог.

ТЕЛЕТАЙП ВЫВСЯНЬ

ВЫЛЬТОРЪЯС

Кольӧм лунъясӧ Российскӧй Федерацияса Верховнӧй Сӧвет примитіс садяслысь мынтысян да дошкольнӧй учрежденнеяслы финансъяс сетан пӧрадок йылысь постановление. Сэні висьтавсьӧ, мый 1992 вося апрель 1 лунсянь садяслысь, кӧть кутшӧм ведомствоын сійӧ эз вӧв, челядьӧс видзӧмысь босьтны сӧмын 20 процентысь не унджык, а мам-батьлысь, кодъяслӧн эм куим да унджык тыр арлыдтӧм челядь — 10 процентысь не унджык деньга, мыйта предприятие вештӧ кагаӧс видзӧм выло.

Дон оз босьтсьы батьмамлысь, кодъяслӧн челядь висьӧны психическӧя либӧ ветлӧдлӧны туберкулёзнӧй детскӧй дошкольнӧй учрежденнеясӧ. Предприятиеяслысь став рӧскодсӧ шуӧма вештыны Российскӧй Федерациялӧн бюджетысь.

* * *

Талун уна сьӧм колӧ, медым дзебны поконикӧс. Тайӧс тӧд вылын кутӧмӧн Российскӧй Федерацияса Верховнӧй Сӧвет примитіс «Ритуальнӧй пособие йылысь» закон. Сэні висьтавсьӧ, морт кӧ кулас, то сылӧн семьялы либӧ налы, кодъяс кутасны дзебны сійӧс, кутасны мынтыны 1.026 шайт. Кулас кӧ пенсионер, коді оз уджав, то пособиесӧ сетӧ орган, кытысь мортыс босьтліс пенсиясӧ.

Законыс пырӧ олӧмӧ тавося апрель 15 лунсянь.

* * *

Ижевскса конструктор Геннадий Никонов вӧчис дзик выль «Абакан» автомат. Боевӧй качествоясыс сылӧн тӧдчымӧн бурджыкӧсь «Калашниковлӧн» автоматысь.

ДЕПУТАТЪЯСЛЫ ТӦД ВЫЛӦ

Коми ССР-са Верховнӧй Сӧветлӧн внеочереднӧй дас ӧтиӧд сессия эаводитчас 1992 вося март 19 лунӧ Сыктывкарын.

АБУ КОКНИ—КОРНЫ

НЕВАЖӦН ЮӦРТЛІМ профсоюзнӧй организацияяс Коми федерация сӧветлӧн пленум йылысь. Сэн вӧлі тӧдчӧдӧма, мый уджалысь йӧзлысь интересъяс дорйигӧн став профсоюзъяслы колӧ зільны ӧтув. Позьӧ шуны, март 12 лунӧ и петкӧдчис тайӧ ӧтувъялуныс: вӧлі Сыктывкарысь став непроизводственнӧй юкӧнса уджалысьяслӧн конференция. Сӧрнитанторсӧ вӧзйинсны ӧтиӧс жӧ — кыдзи аснысӧ социально-экономическӧя дорйыны рынокӧ пыригӧн.

Кӧть кыдзи эн шу уна йӧза чукӧртчӧмъяссӧ — совещанне либӧ конференция — найӧ мунӧны ӧтмоза. Таын нинӧм вылысӧ эз восьтыны карса «госбюджетникъяслӧн» 200 сайӧ делегат. Выльыс мыччысис мӧдторйын: экономическӧй сьӧкыдлуныс вайӧдіс тайӧ залӧ разнӧй профессияа войтырӧс — учительъясӧс, медикъясӧс, фармацевтъясӧс, артистъясӧс, журналистъясӧс, соцобеспечение органъясса, кинофикацияса, спортса уджалысьясӧс. Найӧс, кодъяс олӧны сӧмын бюджетысь удждон вылӧ, а сійӧ карсаяслӧн шӧркодь нажӧткаысь 2,3 пӧв ичӧтджык. Конференция дасьтан оргкомитетса член, народнӧй образованиеса уджалысьяссянь делегат Н. С. Карманова докладас веськыда шуис, мый ӧні тайӧ унджык йӧзыс мырсьӧны суткинас 10—12 час (1,5 ставка вылӧ). Сӧмын та тшӧт весьтӧ босьтӧны содтӧд сьӧм да оз на корысявны. Вайӧдіс и татшӧм пример. Декабрын кӧ видлалан семьясын быд морт вылӧ воліс 2.600 калория сёян, январын мин чинӧма 2.100 калорияӧда. Ныр уиджыкӧн висьмӧны туберкулёзӧн.

Учительяс да дошкольнӧй учрежденнеясса уджалысьяс эз сӧмын ас понда корны. Вермасны ӧмӧй найӧ, шуам, ланьтӧдчыны, кор челядь школаын кутісны воштыны садьсӧ, а начальнӧй классъясса 537 школьник пиысь, кодълысӧс видлаліс врач, кызь сизимлӧн висьӧ желудок, быд коймӧд велӧдчысьлӧн эм мукӧд пӧлӧс висьӧм. И сэк жӧ уна бать-мам оз вермыны мынтысьны школьнӧй ӧбедысь. Ставыс тайӧ тшӧктӧ думыштчыны сы йылысь, мый правительстволӧн экономическӧй реформаын абу ставыс лючкп, колӧны велксьӧмъяс.

Оз тшӧкыда порасьны йӧз водзын соцобеспечение учрежденнеясса уджалысьяс. Найӧ, кодъяс луи-луи йитчӧмаысь пӧрысьяслӧн, висьысьяслӧн, инвалидъяслӧн шог-тӧкдӧн, асьныс мурtса олӧмас кутчысьӧны. Бастуйтны? Но кор кияс вылад инвалид-челядь да вермытӧмъяс... Сідзкӧ, мед на нимсянь тшӧтш кодкӧ корӧ, правительство кӧ оз кыв торъя котыръясӧс. Тадз жӧ шубны кинофикацияса, спортивнӧй школаяса войтыр. Ми пӧ кӧть тӧлысь бастуйтам, кодкӧ казялас-ӧ? Кылас-ӧ? А вот петам ӧтлаын мукӧд профессияа войтыркӧд ӧтув, сэк оз нин ӧвтыштчыны.

Дженьыда кӧ, сьӧкыдлуныс бергӧдіс йӧзсӧ ӧта-мӧдлань чужӧмӧн, тшӧктіс не завидьтыны кодлыкӧ, а аслыныс ас вӧсна сувтны. Быд отраслевӧй профсоюз тайӧ стӧчмӧдіс Коми да Россияса правительствояс дорӧ корбмъяс. Конференция кежлӧ найӧс ӧтувтісны да бӧрйисны медся тӧдчанаяссӧ.

Примитӧм документын шубма: медым 1992 воын 100 процент вылӧ финансируйтчис став социальнӧй юкӧнлӧн удж; тавося апрель 1 лунсянь должностнӧй окладъяс да тарифнӧй ставкаяс непроизводственнӧй юкӧнын вӧчны республикаысь промышленностьса уджалысьяслӧн шӧркодь удждон мында; апрель 1 лунсянь пыртны йӧзлӧн доходлы быд тӧлысся индексация; вреднӧй да сьӧкыд условиеын уджысь мынтыны содтӧд 30 процент окладысь не этшаджык.

Конференция бӧрйис карса межотраслевӧй координационнӧй комитет, коді кутас нуӧдны правительствокӧд сёрнитчӧм. Асланыс решение серти март 20 лунӧ непроизводственнӧй юкӧнса коллективъясын вермас лоны куим час чӧж олӧдана акция.

Конференция вылын сёрнитісны Коми ССР-ысь Министръяслӧн Сӧветса председательӧс вежысь Ю. Д. Уляшев, горсоветса председатель А. В. Сальников, профсоюзъяслӧн Коми федерация сӧветса председатель В. А. Торлопов, сійӧс вежысь Ю. К. Гичев. Найӧ зілисны эскӧдны залын пукалысьясӧс, мый Коми правительство да профсоюзъяс тайӧ лунъясӧ нин Москваын видлалӧны проект документлысь, кодӧс примитӧм ёна эскӧ отсаліс сӧвмыны республикалы. Сэні, торйӧн кӧ, эм и социальнӧй юкӧнса работникъяслӧн удждон йылысь пункт.

З. ПАНТЕЛЕЕВА.

ВУЗАЛӦМА БИРЖА ПЫР

Кольӧм веженӧ КТБ-ын кырымалӧма сизим сделка, вузалісны-ньӧбисны 3 миллион 347 тысяча шайт дон быд сикас вӧчӧмтор, кӧрт тувсянь автомобильӧдз. Медуна, кыдзи и пыр, йӧзлы колана тӧвар.

Тайӧ веженыс биржасалы эз вӧв ёна шуда. Водзіджык, шуам, март 3—5 лунъясса торгъяс дырйи, разнӧй вузӧссӧ вӧзйинсны матӧ 400 миллион шайт дон, ньӧбисны-вузалісны тӧварссӧ дас да джын миллион шайт вылӧ.

Кык лунӧн ньӧбисны «Дружба» бензопилаяс (ӧтнысьлӧн доныс 9 тысяча шайт), колготкияс, кухняӧ мебель, тьӧс-плака, электрическӧй лампа и телевизор, бензопила да пылесос. Весиг ньӧбисны 750 тысяча шайтысь бульдозер, 316 тысячаысь «ГАЗ-53» автомобиль.

А коймӧд лунас вӧзйисны пӧшти сӧмын стройтчан материал — кӧрта бетонысь плитаяс, стройба улӧ мыджӧдъяс, кӧрт тув, цемент.

Во заводитчӧмсянь биржаын вӧчӧма 221 сделка, ставсӧ сё сайӧ миллион шайт вылӧ.

● РЕСПУБЛИКАЛЫ Б.. ТУЙЯС

МЕДЫЛЫС ГРЕЗДӦДЗ

1982 вося тулысын «Палевицкӧй» совхоз сетіс «Сыктывкарскӧй лесопромышленнӧй комплекс» объединеннелӧн «Бумажник» подсобнӧй овмӧслы Слудскӧй отделеннелысь Шыладорса бригада. Сё комын гектар гӧра-кӧдза му, куимсё комын гектар видз да квайтымын — пӧскӧтина, а сідзжӧ став козяйственнӧй стройба да мыйкӧ мында техника. Котыртчис ведомственнӧй совхозлӧн Шыладорскӧй отделение, кытчӧ, кӧсйинсны кӧть эз, ковмис кольччыны уджавны тайӧ ылыс гроздса этшаник верстьӧ йӧзлы.

ЛПК-лӧн гырысь автомобильяс тулыссянь арӧдз кыскаліны сэтчӧ стройтчан материал да дзикӧдз жугӧдіны грунтовӧй туйсӧ. 1984 вося гожӧм шӧрын волі Шыладорӧ командировкаӧ да шемӧсмӧмӧн тӧдмалі, кутшӧм курыд лоӧма шыладорсаяслӧн олӧм-вылӧмыс. Магазиныс зэв гӧль сёян-юанӧн и кӧм-паськӧмӧн, няньсӧ вӧлі вайлӧны Придашысь веженнас куимысь прицепа МТЗ-80 трактороӧн. Туй абутӧм вӧсна шоча вайлісны почта, неуна бурджыка уджаліс медпункт, мукӧд соцкультбыт учрежденнеяс эз вӧвны. Шыладор сэк кежлӧ дзикӧдз нин йывмис, кольі сӧмын 20 сайӧ ас овмӧс, 27 уджалысь да та мында кымын жӧ ветеран. Пенсионерка Л. А. Доронина да гроздса мукӧд олысь эляснысны сэки, туй кӧ нӧ вӧлі, та выйӧдз ӧмӧй эскӧ воим.

Сэсянь кольӧм кадпас «Комнагропромдорстр о й» расчётнӧй счёт, «Агродорстройса» веськӧдлысьяс гусьӧн и мырдӧн падмӧдӧны миянӧс.

Веськыда кӧ шуны, объединеннеса начальник И. И. Нагайцев сійӧн и мешайтӧ мехколоннаалы бура уджавны, мый тайӧ коллективыс ныррчӧ тыр асшӧрлуилань. Быд во бергӧдӧны медуна удж да босьтӧны ставсьыс ыджыд прибыль и ӧні, рыночнӧй йитӧдъяс гӧрдласигӧн, оз кӧсйыны уджавны воддза моз. Откажитчисны ныръны вывсянь котыртӧм акционернӧй компаниянӧ, кытчӧ кывзысьысьджык подразделенеяссa веськӧдлысьяс бӧрйисны президентпас И. И. Нагайцевӧс. А сійӧ, выль сикас структуратӧ лӧсьӧдігӧн, Коми ССР-са Министръяс Сӧветын регистрируйтігӧн да Москваын сӧгласуйтігӧн унатор вӧчӧма закон торкалӧмӧн, ДПМК окотитӧ ачыс приватизируйтчыны законнӧй подув вылын, а объединеннеса веськӧдлысьяс вылӧ делӧсӧ сетісны арбитражнӧй судӧ. Чайтӧны, мый сэні сувтасны на дов.

Администрациякӧд вензигӧн коллектив оз личӧд удж ӧд, ӧні мехколоннаса пӧшти став вынсӧ веськӧдіс ны Ипать — Шыладор трасса вылӧ. Тані туй стрӧитысь кыпнан участокыс, кодъясӧн веськӧдлӧны Д. И. Розов да С. М. Иванов. Мӧдсӧ татчӧ вуджӧдісны Сысольскӧй районса Чуклӧм сиктӧ асфальта туйсӧ нюжӧданінысь, сы вӧсна мый сэні бырі заказчиклӧн сьӧмыс. Сійӧ уджалӧ вахтовӧй методӧн, 12 часа сменаӧн, вежласьӧны сизим лун мысти, сёйӧны-юӧны да узьлӧны Позялӧм посёлокын. А первой участокса водительяслӧн, механизаторъяслӧн вит луна уджалан лун, но кадӧн оз жӧ артасьны, ныр сёрӧдз муркӧдчӧны. Эм ДПМК-лӧн и пос стрӧитысь участок (начальникыс Б. А. Вяткин). Ӧні посйӧ неыджыд Пойбыр ю.

Таво кӧсйӧны дасьтыны подувсӧ да асфальтируйтны квайт километр шоссе, вайны кызвынпас лыасӧ кольӧм нёль километр вылӧ. 1991 воын думайтісны босьтны Ипать мӧдлапӧлысь вӧвлӧм Ипать-база посёлок местаысь. Но Пожӧгыс нӧ зэв визув, йисӧ ковмис эскӧ тӧвбыд кынтыны, каржыд тадзи зарина лоӧ. Аддзисны выль карьер Шыладор сайысь, сэтысь лыасӧ перйӧны нин вежон-мӧд. Отн экскаваторыс аслас мехколоннаlӧн, мӧдсӧ босьтісны арендаӧ «Комнагропромстрой» объединеннелысь. Кыскалӧны каржасӧ асланыс 10 гӧгӧр КамАЗ, нӧшта вит кымын ыджыд автосамосвал арендуйтӧны сиктса строительяслысь жӧ.

Пыр ёнджыка нин тӧдчӧ тулыслӧн лов шыыс, и весиг кор шондіыс оз мыччысьлы, ывлаын шоныд. Заводитӧ небзьыны тӧвся туйыс, и та вӧсна дзикӧдз тшыкӧсьытӧдзыс шофёръяс, механизаторъяс тэрмасьӧны вӧчны унджык. Дзескыд запаснӧй частьӧн и ломтасмавтасӧн, ставыс дона, а куим тысяча шайт удждоныд — ӧні быттьӧ абу и деньга. Но сӧмын пажын кад кежлӧ ланьтлӧ уджыс карьерын да трасса вылын, да и сэки кодсюрӧ ноксьӧны машина либӧ бульдозер, экскаватор дорас. ДПМК-са начальник А. В. Ворожищев шмонитӧ, оз кӧ нӧ ло Россияын гражданскӧй война, локтан во Шыладорӧдз туйсӧ быть эштӧдам. Мед жӧ и збыльысь оз ло татшӧм ыджыд ускӧттьӧыс, сэки бур туй воас Пожӧг вожса медся ылыс грездӧдз.

А. БЕЛЫХ.

Сыктывдінскӧй р.

Д. НАПАЛКОВЛӦН снимок вылын: Шыладор сайса карьерын.

Сикт талун, шуны кӧ веськыда, бара шӧйӧвошӧмакодь. Кыдз тай вӧлі комынӧд вояс заводитчигӧн. Сэки, радейтана вождьлӧн нидӧд бӧрын, крестьянаӧс, дзик ыжъясӧс моз, йӧрталісны колхозъясӧ. Коді эз кӧсйы либӧ шуліс, виччысьыштлам пӧ, тодмышкавлісны чужан муысь, мырддьывлісны видз-му и эмбур. Бӧръяяс лыдас веськавлӧмаӧсь и В. Н. Лобановлӧн бать-мамыс. Оні, Б. Ельцинлӧн неважӧнся указ бӧрын, артмӧ мӧдарӧ. Бара жӧ мырдӧн тшӧктӧны потавны совхоз-колхозысь да овны ас овмӧсӧн. А дасьӧсь-ӧ йӧз? Со мый висьталӧ Василий Николаевич:

— Ручын ме важӧнкодь нин. Стӧчджыка кӧ, комын во. Пыр нокся-мырся видз-му гӧгӧр. Бӧръя кадсӧ фермаын слесарала.

Локті-овмӧдчи пӧль-пӧчлӧн, бать-мамлӧн рӧдинаӧ, мыйӧн лоис позянлун. Тыдалӧ, эм мортын, вир-яяд мыйкӧ, коді рӧдсяньыд вуджӧ тэӧ: он аддзы места ни покой, кытчӧдз он сувт налӧн ордым вылӧ. Оні лыдя ачымӧс крестьяниӧн жӧ. Ог вывті кулитана ов. Аслам керка-карта. Видза мӧс, кукань, кык порсь, совхозлысь бычӧниӧс босьтлі. Во гӧгӧр ас йӧв-яйӧн ола. Мыйкӧ мында скӧт быд во сдайтла на. Пример вылӧ, неважӧн Николай пиӧй думыштіс овмӧдчыны (сійӧ тані, Ручын жӧ, токаралӧ) да ӧтпырйӧ 1.200 килограмм яй вузалі. Ог элясь и град йӧрысь. Тулыснас 50—70 ведраӧдз сӧмын картупельсӧ пуктывла. Верда скӧт. Ачымӧс ог удзӧд. Бура уна сдайтла. Чай-сакар да нянь-сов вылӧ нажӧтка тырмӧ. Нывъясӧс, а найӧ купмӧн, зіля кок йылӧ сувтӧдны и.

Мӧд-кӧ, уна вонад велалім овны коллективӧн, да тадзи быттьӧ и колӧ. И со ӧні шубны: раздчӧй пӧ, босьтчӧй фермеравны. Да, збыль: «Ручевскӧй» совхоз абу водзмӧстчысь, дотациятӧгыд, мыйта тӧда, эз овлы; водзӧ на, коляс кӧ, государстволысь зепсӧ кокньӧдны кутас и.

Но, шуам, ставӧн юксямторйӧдчам. А быд мортлы нин трактор-мӧдыд век колӧ. Юавны кӧ, кытысь сы мындаыс? Вочавидзасны: ньӧбалӧй пӧ. Сӧмын сэтшӧм донъяссӧ, кутшӧмӧн талун вӧзйӧ государство, весиг вӧтасьны эг кужлӧй. Абу миян, сиктсалӧн, сэтшӧм деньгаыс! Оз ков ни оз нозь Сыктывкарын рынок вылын сьӧд йӧзкӧд миянӧс ӧткодявны. Ломтас-мавтасыс курччасьӧ и. Гӧр воропад жӧ ӧдвакӧ нин талунъя крестьянин письыд кодкӧ окотапырысь кутчысяс. Мӧд кадӧ олам.

КИСЬТНЫТӦ КОКНИ...

Мед эз шуны ошйысьӧмӧн, но неуна бара ас йылысь. Колӧ гӧрны му, совхозӧ шыӧдча. Унакодь скӧтыдлы уна и турун колӧ. Ытшкыны бара трактор босьтла. Видзсӧ сетӧ и. Совхоз жӧ турун-пес вайны отсалӧ.

Либӧ сэтшӧмтор. Бӧръя кадӧ Ручын, миян гӧгӧрын, йӧз ёна стрӧитчӧны. Торйӧн нин том войтыр. Кывсьӧ, ӧні пӧ 60 гӧгӧр стрӧитчысь. Кытысь, шуам, том котырыдлы эськӧ сы мында деньгаыс, мед кӧть и бать-мам да рӧдвуж отсалӧны? Бара совхоз отсӧгӧн. Джын донысь овмӧс отсалӧ керавны-вайны вӧр, пилитны брус да тьӧс-плака. Деньгатортӧ вичмӧдыштасны. Ӧти кывйӧн кӧ, совхозкӧд ми гӧг вужнаным йитчӧмаӧсь. Оз кӧ ло сійӧ, унаӧн, кодлӧн абу ныриснык, корысьӧ пӧрасны, карӧ ковмас пышйыны, мӧдлаысь юр сюяніс корсыны. Да, оз ло кокньыд ми вокыслы тшӧтш, кӧть эм аслад овмӧс кодь. Шуи эськӧ, кисьтасны совхоз, дзикӧдз киссяс и сиктным.

Мӧд делӧ — лӧсьӧдны пӧрадок овмӧсас. Рӧдвужсянь, кывлі, кыдзи водзті ручсаяс овлӧмаӧсь. Няньтӧ быдӧн нин кӧдзлӧма. Эз эновтчывны и колхоз дырйыс на. Сиктас квайт артель вӧлӧма, и быдын кӧдзлӧмаӧсь рудзӧг, ид. Волӧма и шобді. Война воясӧ трудодень вылӧ волӧм няньӧн сӧмын и овлӧмаӧсь. Некымын пӧв унджык, висьталӧны, госпоставка кузя сдайтлӧмаӧсь государстволы да оборона фондӧ. А бӧрынджык зерноӧйясысь дзикӧдз лэдзчысисны. Оні, кор уна пӧв донсялік комбикорм, лыддям, воис кад бергӧдчыны важсяас. Быдтыны абу нянь, а скӧтлы вына кӧрым вылӧ. Да кыдзи позьӧ унджык. Нюжмасяс-жуйялас администрация, сэки, збыльысь, ещӧ на чинас йӧлыд, этшаджык вермам сдайтны и яй. Сэки дзик нин горшӧдзыс вӧлс совхозыд уджйӧзӧ.

Ещӧ ӧтитор. Личалік овмӧсын дисциплина. Уналы, видзӧдан да, мыйтӧны сыысь, мый петкӧдчылӧны удж вылас. Кад нин, и важӧн, ӧвсьыны тарифнас дурӧмсьыс. Мед босьтӧ сы мында, мыйта аслас сой вужнас да мышнас нажӧвитӧма. А тадзи, сӧмын петкӧдчылӧмсьыс кӧ кутасны мыитьыны и водзӧ, дзикӧдз вельмӧдасны йӧзсӧ. И унакодь нин вельмис. Коді мыжа, тӧдса. Бригадиръяс. Специалистъяс. Ачыс администрация. Пыр кӧсйӧны лоны бурӧн.

Век жӧ босьта смеллун, шуа: кызвын йӧзсӧ миян пыр на кыскӧ видз-му дорас. И тайӧ ышӧдӧ.

Мый колӧ, ме думысь, мед морт лоис фермерӧн? Быдтыны сэтшӧмӧдзыс ва челядьсянь на. Заводитны сэкслянь, кор гачтӧгыс на пызан увті котралӧ. И велӧдысьнас, примерсӧ петкӧдлысьнас мед лоисны бать-мамыс.

Гижис С. ПЫСТИН.
Д. НАПАЛКОВЛӦН сиӧмок вылын: В. Н. Лобанов.

А ПРОГРАММА ЛӦСЬӦДӦНЫ

Лыдди «Комі мулӧн» февраль 20 лупся номерысь В. Фирсовлысь «Кодарӧ кыскӧны демократъяс» гижӧд. Мортыс сэні ставсӧ веськыда гижӧма, кӧсъя таысь аттьӧавны авторсӧ. Збыльысь ӧд, страна ни ӧти веськӧдлысь йӧзлы бурсӧ эз вӧчлы, нэмнымӧс уджалім да воим корысялысьясӧдз. Горбачев со вина юӧмысь кӧсйис дугӧдны да та могысь винзаводъясын жуглісны оборудование. Виноградной плантацияяс кералісны, унасьыс-уна тысяча гектар, а ӧд кымын во вӧлі найӧс быдтӧма-дзьӧритӧма. Народнӧй овмӧслы убыткасӧ вайисны, пӧжалуй, унджык сы серти, мыйта артмылік война дырйи.

Сідз шусяна перестройка воясӧ олӧмыс дзикӧдз гудыртчис сы вӧсна, мый демократъяс ним улын кутісны веськӧдлыны сійӧ жӧ партократъясыс. Гуслсьӧмӧн и мукӧд ногӧн найӧ асныс озырмӧдчисны, а простӧй йӧзыдлӧн майшасьӧмӧдзыд налы некутшӧм мог абу. Егор Кузьмич Лигачев пайкис ставнымӧс миянӧс винаысь, а Егор Тимурович Гайдар — закускаысь. Февраль чӧж эз вайлыны талон серти вузавны водка, орслӧн магазин джаджйын сулалӧ сӧмын 130 шайта коммерческӧй вина. Та пыдди сельпоса пайщикъяслы мартса талон серти нин водзвыв сеталісны курыдторсӧ, сэні тӧждысьысьджык юралысьяс пукалӧны. А Сторожевскӧй леспромхозлӧн орсса начальник Н. А. Кононова мый кӧсйӧ, сійӧс и вӧчӧ. Олӧма йӧзтӧ морт туйӧ оз пуктыны, февраль 23 лун кежлӧ миян Приозёрнӧй посёлокса магазинӧ некутшӧм вина эз и вайлыны. А миянлы ӧд винаыд оз нин ков аслыным юны, а пес вайны да пилитӧдны-поткӧдлыны. Либӧ тулыс кежлӧ му участок вылӧ мед куйӧд вайисны, гӧрыштісны — винатӧг бара жӧ некод дорӧ шыасьны.

Правительство, районнӧй властьяс да местнӧй Сӧветъяс примитлӧны пӧрысь войтырлы отсалӧм йылысь решениеяс, лӧсьӧдлӧны «Тӧлкд» программа. Но ставыс налӧн бумага вылын да больгӧмӧн и кольӧ, делӧыс водзӧ оз мун. Миян пенсия 410 шайт, а пач плита ӧні воддза 5 шайт пыдди сулалӧ 90 пӧв донаджык. Лавкаын сёянюан разнӧй налогъяс тшӧт весьтӧ донсялік нӧшта 71 процент вылӧ, а кытчӧ тайӧ сьӧмыс мунӧ — некод оз тӧд. Та пыдди Россійскӧй Федерацияысь Верховнӧй Сӧветса войтырлы, мукӧд чина йӧзлы окладъяссӧ содтісны медся нчӧт удждон — 342 шайт серти уна пӧв. Мед водзӧ эз бӧбйӧдлыны весьшӧрӧ больгӧмнас простӧй войтырсӧ, оз ков водзӧ бӧрйыны депутатъяссӧ некутшӧм Сӧветӧ.

Миян Приозёрнӧйысь нёльысь кымын ветлім нин разнӧй веськӧдлысь дорӧ, мед вайисны баллонӧн кизьӧртӧм газ. Но ӧнӧдз сідзи эз и вайны, а Пезмӧгскӧй лесопунктса начальник Н. О. Блащук сӧмын горзӧ ош моз. быттьӧ муртса гуысь петӧма. Посёлокса комендант шуӧ. кор пӧ газсӧ ваясны, асныд волӧй да нуӧй гортанын. Но ме ӧтнамӧн баллоннас вӧдитчыысӧ ог вермы ни оз позь сувтӧдны сійӧс слесарь-газовщиктӧг. А сійӧс, медым волік вӧчны тайӧ уджсӧ, колӧ корсьны нёль лун. Со кутшӧма миян посёлокын «тӧждысьӧны» йӧз вӧснаыд, мед та йылысь тӧдыаласны тіян газет пыр мукӧдлаын.

В. МИШАРИН.

Кӧрткерӧсскӧй р.

СЬӦМ КОЛӦ

Тавося январь 30 лунӧ Министръяс Сӧветлӧн заседание вылын примитісны решение: быд районса администрациялӧн веськӧдлысьлы тшӧктісны вӧчны санитарнӧй авиациялы оборудуйтӧм пуксяніс. Кольӧм лунъясӧ та йылысь сёрни мунік Ижемскӧй районысь сиктъяссa да посёлокъяссa администрациясӧн юралысьяслӧн совещание вылын. Буретш сэк кежлӧ Сыктывкарысь воисны Совминса, «Комнавиа» концернса да республиканскӧй больничаысь экстреннӧй медицинскӧй отсӧг сетан отделса (санавиация) представительяс.

Совещание бӧрас районнӧй администрациялӧн веськӧдлысь Н. И. Сметанин сетіс индӧд тыр пӧрадокӧ вайӧдны ӧніз вертолёт пуксяніньяс да наысь кындзи районын вӧчны нӧшта кӧкъямысӧс.

Шубма — вӧчӧма? Сідз кӧ эськӧ. Быдтор ӧні шедӧ зэв сьӧкыда, а сьӧм колӧ зэв уна. Та вопда ижмасяс эз нимкодьпырысь кывзыны карсаястӧ. Вопныд пӧ да коранныд, а миянлы йӧв-яй вӧчны, тіянӧс вердны колӧ. «Сідзкӧ, и висьысьясла лэбавны ог кутӧй». — лоя воча кыв. Татшӧм веныс дыр нюжалӧма.

Совещание вылас ме эг вӧв. Но сёрнитӧ сэні участвуйтысь нёль морткӧд. Со мый висьталіс районнӧй администрациялӧн юралысь Н. И. Сметанин:

— Дерт жӧ, совхозъяскӧд кутам корсьны позянлун, сӧмын ӧд властьлӧн, овмӧсъяслӧн сьӧм абу. «Комнавиалӧн» да здравоохранениелӧн абу жӧ. Кытш артмӧ. Финансъяслӧн министерство некӧн бюджетын эз артыштӧ, мый санитарнӧй вертолётъяслы колӧ стрӧитны бур пуксяніс. Ми уджсӧ вӧчам, но мед и авиаторъяс отсыштасны кабедьӧн, пӧнаръясӧн, мукӧд оборудованиеӧн.

Промышленность, транспорт да связь кузя госкомитетысь ведущӧй специалист В. М. Тарков шуӧ, мый Ижмаын делӧясыс абу на медся омӧльӧсь. Сынӧдса да видз-му овмӧсса уджалысьяслӧн интересъяс тайӧ уджын вомӧнасьӧны, да налы нинӧмла и ӧта-мӧдӧс кӧритны. Бур, мый Н. Сметанин гӧгӧрвоӧ тайӧс да примітіс колана решение.

Водзӧ лобны на татшӧм аддзысьлӧмъяс мукӧд районъясысь власть органъяскӧд да и Совминсянь нагы письмӧыс вонс жӧ. Мед эськӧ мортлӧн здоровье вӧсна тӧждсӧ некӧн эз саймовт сьӧм понда вен да ӧта-мӧд вылӧ шуасьӧм.

А. ПЕТРОВА.

АБУ МИЯНЛЫ

Лун-мӧд сайын петіс Коми ССР-са Совминлӧн постановление, кӧні сетӧма Россияса президентлӧн льготнӧй пенсия йылысь указ дорӧ индӧдъяс. Торйӧн кӧ, документыс сетӧ позянлун лэдзны пенсия вылӧ 1992 восянь сӧмын сэтшӧм йӧзӧс, кодъяс уджалӧмаӧсь индӧм районъясын 1972—1992 воясӧ. А мый ми уджалім тані 50—60 воясӧ, указсӧ да постановлениесӧ лэдзысь чина йӧзӧс оз вӧрзьӧд. А ме кӧ петі висьӧм вӧсна либӧ дыр кадся уджалан «выслуга» кузя медся ичӧт пенсия вылӧ кык-ӧ-куим воӧн водзджык, сідзкӧ, тыр пенсияӧдз быть виччысь 60 арӧс тырӧм? А ӧд уджалім тайӧ жӧ районас 35—40 во!

Сідзкӧ, тайӧ льготаыс оз кут шмыны 56—59 арӧса висьысь да вермытӧм йӧзлы, кодъяс ӧні босьтӧны корысьлысь кодь пенсия? Кӧні нӧ справедливостьыс?

Ӧні ӧд пенсияыс медъёна колӧ тайӧ арлыда йӧзыслы, кодъяс нэмсӧ олісны да уджалісны республикаын, сэсся висьмисны да, код тӧдас, вермасны-ӧ быдӧн овны аслас пенсияӧдз? Выль документсӧ пӧ ӧд ещӧ примитӧмаӧсь ӧтсӧгласӧн. Сідзкӧ, ми кодь йывсьыс эз и думыштлыны правительствоад.

А. КАРАКЧИЕВ.

КӦТЬ ШОЙЧЧЫШТАМ

Бӧръя кадас сьӧкыд уджвӧчысьясӧс ӧткодялӧны кокни уджвылын кад коллялысьяскӧд, перӧ-ручка легӧдысьяскӧд. Ме думысь, тайӧ неправильнӧ. Ӧд Комын быдмылӧм ӧнія 55 арӧса мужичӧйыд тӧдліс и война кадса тшыгъялӧмсӧ и кынмалӧмсӧ, и уджавны ковмыліс 14-15 арӧссянь. Думыштлӧй, кутшӧм здоровьеныс налӧн, кӧні кӧть эз уджавны.

Ельцинлӧн указыс правильнӧй. Мортӧс, коді нэмыс уджавліс Коми мӧыи, быть колӧ лодзны пенсия вылас 55 арӧсӧн. А сійӧ, вермӧ на кӧ, оз надейтчы йӧзлӧн ялӧй, йӧв да картупель вылад, ачыс кутас вӧчны тайӧ сӧянсӧ.

Войдӧр, медым петны пенсия вылӧ 55 арӧсӧн, колӧ вӧлі чукӧртны льготнӧй стаж. А мыйла эз вӧв льготнӧй стажыс лебёдчикъяслӧн, катеристъяслӧн, ывла вылын уджалысьяслӧн? Сэсся ӧд абу на кокни уджыс дзик быд ручка-перӧ легӧдысьлӧн да администрацияса юрнуӧдысьлӧн. Ои кӧ веськавлы, кыдз шуласны, налӧн местаӧ, он вермы тӧдны.

Менам уджалан стажыс 39 во. И пилаӧн пӧрӧдчыліі, и шопералі, и ручка-перӧ легӧдысьӧн вӧлі, да ыджыд завидьлун некод вылӧ абу. Быдӧн вӧчӧ асьныс уджи. И чайта, абу грек, 55 арӧса мужичӧй кӧ петас пенсия вылӧ да олыштас ас окота серти.

В. ХОЛОПОВ.

ТЕРПИТЫШТӦЙ!

Босьті кӧ «Красное знамя» газетлысь 17-ӧд номер да синмӧ шыбитчис зэв ыджыд юргижӧд — «Судьба родины — в наших руках». Лыдди и думайта, мый нӧ тайӧ, кутшӧм воын олам? Гижӧ статьясӧ вӧвлӧм СССР-са народнӧй депутат В. Носов. Сӧветскӧй Союзыс ӧд абу нин, и депутатъясыс сылӧн абуӧсь. Мый нӧ Носовыс йӧйтӧдлӧ йӧзсӧ? Кӧсйӧ чукӧртны съезд, корӧ сувтны сы дор. Мӧян олӧмыс пӧ лоис вывті лёк, колӧ петны кризиссьыс. Юавсьӧ: кӧн нӧ водзті вӧліны депутатъясыс? Съездъяс да сессияяс вылас сӧмын больгисны.

Воысь-во пыр кутім овны лёкджыка, войнатӧг ньӧбасям карточка серти, лавкаяс кушмисны... Да оз ков мешайтны уджавны РСФСР-са народнӧй депутатъяслы да правительстволы, кодъяс збылысь босьтчисны вежны йӧзлысь оласнысӧ. Носов кодь ёртъяс кӧ кӧсйӧны, мед пыр жӧ лоӥ бур олӧм, кӧм-паськӧм, сёян-юан, колӧ ставнымлы уджавны зэв ёна, а оз ков ызгыны, лёкӧдны йӧзсӧ ӧта-мӧд костас, кыдз Грузияын, гӧгӧрвоана, абу кокни ӧткажитчыны привилегияясысь, московскӧй квартираясысь. Колӧ мӧвпавны водзӧ муиӧм йылысь. Квайт во олӧмсӧ кисьтісны, а ми кӧсъям кык тӧлысьӧн озырмыны. Кыдз вермам, няйтӧсьтам Б. Н. Ельцинӧс, коді босьтчис кыпӧдны киссьӧм овмӧссӧ. Думыштлӧй, кутшӧм сьӧкыд сылы. Колӧ терпитыштны. Президент мӧян понда жӧ тӧждысьӧ, а оз ас вӧснаыс.

КОНАКОВА.

Сыктывкар.

Быд көпейка понда

Республикаса главнӧй банклӧн выльӧн котыртчӧм сӧвет видлалӧ вычислительнӧй центрысь удж. Кыв босьтӧ ревизионнӧй отделса начальник Г. В. Першин. Сёрнитӧ тэрмасьтӧг, пасйӧ бурсӧ, сувтлӧ нелючкияс да тырмытӧмторъяс вылӧ. Ставыс гӧгӧрвоана. Кутшӧм опыт паськӧдны, мыйысь мездысьны.

... Вермис лоны, мый Генрих Васильевич эз пукав банкын, а уджаліс кӧнкӧ леспромхозын либӧ объединениын. Велӧдчис лесотехнической техникумын, но коймӧд курсъянь ковмис эновтны. Висьӧмыд оз юав, кӧсъян велӧдчыны али он. Дыр ковмис бурдӧдчыны. Кор лоӥ кокньыдджык, медасис Сысольскӧй госбанкӧ стӧрӧжӧн. Кызь нёль арӧса зонмӧс кыскис водзӧ велӧдчыны. И сійӧ пырӧ техникумӧ, велӧдчӧ уджысь орӧдчывтӧг. Тайӧ пӧрйӧ кӧсйӧ нин лоны банкса специалистӧн. Зільӧмыс оз вош весьшӧрӧ. Вӧвлӧм стӧрӧжкӧс индӧны кредит кузя инспекторӧн. Тасянь заводитчис Першинлӧн выль олан туйыс.

Поэт шулісь, мый олӧмад абу пыр шыльыд да паськыд туй, сӧстӧм енэж да яръюгыд шонді. Кымын кыв кутанаджык удж, сымын сьӧкыдджык. Першин ёрт тайӧс гӧгӧрвоис госбанклӧн Летскӧй агентствоӧн веськӧдлігӧн. Тӧждысьны лоӧ оз сӧмын ас вӧснаыд, но и орчӧн уджалысьяс вӧсна.

Но кӧні кӧть эз уджав Г. В. Першин — Леткаын либӧ Усть-Куломын, Визингаын либӧ Сыктывкарын — быдлаын петкӧдліс асьсӧ делӧ вӧсна тӧждысьысь мортӧн. А уджаліс сійӧ госбанклӧн райотделениеса управляющӧйӧн, госбанклӧн Коми контораын планово-экономической отделса начальникӧс вежысьӧн, Госбанклӧн Коми контора бердын Россияса госбанклӧн главнӧй ревизорӧн, СССР-са жилсоцбанклӧн Коми республиканскӧй управленниеса начальникӧн. Ӧні Россияса Центральнӧй банклӧн Коми ССР кузя главнӧй управленниеын ревизионнӧй отделса начальник. Отделлӧн могыс сыын, медым кадыс кадӧ нуӧдны ревизияяс вычислительнӧй центрын, каръясса да районъясса расчетно-кассӧвӧй центръясын, тӧдмавны, кӧні кыдзи видзӧны сьӧм да эмбур. И колӧ шуны, мый Генрих Васильевич бура пӧртӧ олӧмӧ асьныс могъяссӧ.

Першинлӧн личнӧй делӧын абу этша пӧсь кывъя гижӧдыс. Со на пиысь ӧти: «Г. В. Першин петкӧдліс асьсӧ банкса ыджыд квалификацияа специалистӧн, велӧдчӧ ачыс и велӧдӧ мукӧдӧс, оз миритчы тырмытӧмторъясӧн, корӧ, медым быдӧн видзӧдіс дисциплина бӧрся, кужис артавны быд көпейка...».

В. КУШМАНОВ.

Р. КОНЮХОВЛӦН снимок вылын: Г. В. Першин.

Тіян ёртъяс

Менӧ шуӧны Перри Максфилдӧн. Ола Плесент Гровеын, США-лӧн Юта штатын. Кӧть и некор на эг вӧв Комын, тӧда, мый ми — ёртъяс. Менам гӧтыр Райья — Финляндиаысь. Меным зэв ёна воӧ сьӧлӧм вылӧ сылӧн странаыс. Кутшӧмкӧ кад ми сэні олім.

Ме ёна лыддьыся, тӧда, кутшӧма вежсис тіян олӧмыд бӧръя воясӧ. Тшӧкыда думайтла, кыдз эськӧ тіянлы отсавны. Эска, мый вежсьӧмъясыс тіянын лобны.

Ми гӧтыркӧд тӧдам, кутшӧм сьӧкыд олӧмыс вӧлі Финляндиаын войнабӧрся воясӧ. Эз тырмы сёян-юан, ломтас. Йӧз тшыгъялісны, быд ногыс асьнысӧ пайкисны да дзескӧдісны. Но йӧзлӧн зіль уджыс сетіс позянлун бурмӧдны олӧмсӧ.

Ми надейтчам да кевмам, мый и Комын мӧян ёртъяс вермасны лӧсьӧдны бурджык олӧм.

Мӧян семьялӧн эм ыджыд сад, кӧні вӧдитам овощи да фрукты. Бур эськӧ вӧлі мӧдӧдны найӧс Россияӧ. Но ті вывті ылынӧсь, и вӧчны тайӧс оз позь. Ме ёна чуйма, шуанныд кӧ, мый тіян оз тырмы көйдыс. Тіян республикаын климатыс, думайта. Финляндиялӧн кодь жӧ. Тайӧ кӧ тада, ті верманныд вӧдитны картупель, морковь, свекла, шобді, сю, помидор да мукӧд культура.

Коркӧ ми волам Комиӧ.

Тіян ёртъяс ПЕРРИ да РАЙЬЯ.

Совхоз ветеранъяслы

Сьӧкыд ӧні ми воклы, пенсионеръяслы. Пыран магазинӧ — ӧнія доньяссьыс шогӧдлӧ. Уиджыкысьсӧ босьтан сӧмын нянь да корсюрӧ ещӧ йӧв.

И этша кӧ ӧд ми вокыс! Сӧмын мияи «Сыктывкарскӧй» совхозын 350 ветеран. Пасибӧ колӧ шуны администрацияллы да профсоюзнӧй комитетлы. Оз вунӧдлыны мияиӧс. Зільӧны отсыштны. Бӧръя кӧим вонас унаысь аддзысьлім совхозса директор А. Л. Сюткинкӧд. Юасьӧтдмасьӧ, кыдзи ми олам, тӧдмӧдӧ, кыдзи уджалӧ коллективыс, кутшӧм могъяс на водзын сулалӧны.

Быд во заводитчигӧн жӧ, кор примитӧны коллективнӧй договор, пыр пасйӧны-гижӧны, кыдзи да мыйӧн администрация кӧсйысьӧ отсавны аслас ветеранъяслы. Первой воясиас быд мортлы сетлісны 25 шайтӧн, сэсся 50-ӧн, а кольӧмӧ 100 шайтӧн нин. Нӧшта 100 шайтӧн юбилейяс лунӧ.

1992 восянь лоӥ лӧсьӧдӧма выль порадок. Мортлы, коді совхозын уджаліс 20 вӧдз, быд тӧлысь ӧні сетсьӧ 80 шайт, сыысь дырджык — 120 шайтӧн. Та вылӧ совхоз видзис нин 103 тысяча шайт.

Совхоз зільӧ кыдзкӧ кокньӧдьыштны пӧрысь йӧзлысь и быд лунъя олӧмсӧ. Шуам, овмӧсса ветеран, коді уджалӧма 15 во, вермӧ пользуйтчыны совхозлӧн транспортӧн, а сідзжӧ донтӧмджыкысь ньӧбны куйӧд.

Ӧд уджвывса ветеранъяс прӧста оз жӧ овны. Унаӧн видзӧцы скӧт, ставӧн пуктӧны картупель, быдтӧны лук, морковь, свекла, капуста, а сідзжӧ теплицаясын ӧгурцы да помидор. Лишаланасӧ сдайтӧны на государстводы.

В. ГИЛЕВ,
уджвывса ветеран.

Выльгорт сикт.

КЫВ-МӦДӦН

Некутшӧм порадок абу Сыктывкарса 101 номера автобус вылын. Ӧти лунӧ кондуктор корӧ 50 көпейка, мӧд лунӧ — 1 шайт. То позьӧ компостируйтны талонъяс, то — оз. Карса проездной билет серти оз позь мунны ни ӧти остановка. Весиг школьнӧй проезднӧйӧн посни челядьлы. Мый бара думыштасны автотранспортникъяс аскиа-а?

Н. ЛАДАНОВА.

• • •

Мыйсяма и олӧм лоис? Ме тай мыйкӧ нинӧм эг кут гӧгӧрвоны а.

Сапӧг дзоньталӧм вылӧ колӧ сетны уиджык деньга выльыс серти! Сӧмын кытысь ньӧбны? Кооперативлысь, кодлӧн кык лун мысти кӧмкотыд вермас бӧр резьдыны? Тадзнад помӧ ни дорӧ он во.

Кӧнӧсь нӧ мияи кужысь йӧзыс, сапӧг-шими вурысьдӧмысьыс? Мыйла нӧ найӧ оз босьтчыны? Сэки, гашкӧ, дӧмсян уджыс донтӧммыштас и бытӧвӧй службалӧн.

А. АЛЕКСЕЕВА.

Тӧждысьӧны-ӧ?

Журналистъяскӧд сёрнитігӧн республикаса юрнуӧдысьяс эляысьӧны, мый кодсюрӧ «бӧбйӧдлӧ войтырсӧ... зільӧ эскӧдны, быттьӧ найӧ (правительствоыс) нинӧм оз вӧчны» («Коми му» газет, 13 номер). Ыджыд чина войтыр пыр зільӧны дзебсьыны асшӧрлун йылысь декларация сайӧ («Помнитанныд кӧ, Россияса республикаяс пиысь медводдзаӧн ми примитім...»).

Асшӧрлун йылысь декларация примитӧмыс, ме думысь, лоис эз ас му вӧсна ыджыд тӧждӧн, а шоныд местаяс воштыны полӧмысь, кор заводитіс бырны партократъяслӧн властьыс. Кыдз шуис Россияса вице-президент А. Руцкой: «Партноменклатура шыбитчис национализмлань, кыдзи запасной аэродром вылӧ» («Известия» газет, 26 номер).

Номенклатура, коді вуджис правительственнӧй креслӧясӧ, асшӧрлунсӧ йитіс ассьыс олӧмсӧ бурмӧдӧмкӧд да олісь лӧня.

Кык съезд ковмис нуӧдны коми йӧзлы, мед кӧть мыйкӧ вӧрзис кӧренӧй войтыр вылӧ юрнуӧдысьяслӧн видзӧдласас.

А вот президентлӧн указъяс петӧм бӧрын АПК-са генералъяс сӧмын на повзьышtісны воштыны ассьыныс шоныд местасӧ, Верхсӧвет пырысь-пыр примитіс постановленнетӧ. Сэні веськыда гижӧма: «поддержать». А кыдзи нӧ мӧд ногыс? Верховнӧй Сӧветын уиджыкыс сэтшӧм жӧ «генерал». Кыдзи шуласны — рака ракалысь синсӧ оз кокав. Мӧд ногӧн тайӧс он гӧгӧрво. Сідз, таво февраль 14 лунся «Красное знамя» газетын Верхсӧветъясысь аграрнӧй вопросъяс кузя постоянной комиссияса председатель А. Беляев веськыда гижӧ: медым тырмымӧн могмӧдны мияиӧс ас картупельӧн, колӧ либӧ сетны мусӧ йӧзлы ас киӧ, либӧ важ моз ставлы отсасьны совхозъяслы. Совхозъяс ӧні вӧчӧны 60 процент продукциясӧ, а оз 95, кыдзи шуӧны совхозса директоръяс. Чукӧртӧны ӧти гектарсьыс 100—120 центнер, а Прилузьеысь фермер А. Е. Лобанов 300 центнерысь уиджык.

Ставсӧ тайӧс А. Беляев пасйӧма гижӧдас. Сы серти артмӧ, мый мусӧ кӧ сетны фермерлы, картупельыд мӧдас тырмыны, коляс на бокӧ вузавны. Но Верховнӧй Сӧвет кывзӧ повзьӧм директоръясӧс. Гижӧ постановленнеас: лӧсьӧдны видз-му овмӧс сӧвмӧдан программа. Ӧні нин позьӧ шуны, мый сэтчӧ оз веськав ни ӧти мӧвп, коді вӧлі А. Беляевлӧн гижӧдас.

Та бӧрын сэсся и думышт, код вӧсна тӧждысьӧны мияи юрнуӧдысьяс.

Е. ПАРШУКОВ.

ЗЮЗЬДІНСА КОМИЯС ОРДЫН

КУИМ ПАСЬКЫД ТУЯ ылісянь вайӧдӧны Зюзьдін сиктӧ, сэсся ӧтлаасьӧны райцентрса уличаясыскӧд. Дзик орччӧн визувтӧ Кама ю. Нелямын во сайын тайӧ сиктсӧ кутісны шуны Афанасьевоӧн. Сійӧ кадсяньыс жӧ и заводитіс рочмыны. Но а ӧти мир туйыс тэнӧ нуӧдас Поруб сиктӧ, мӧдӧд муиан — волан Пашиноӧдз, а ещӧ ылӧдз кӧ, волан и Московскоеӧдз. Ставыс тайӧ коми сиктъяс, но колӧ чайтны, мый Московское нимыс коркӧ сӧветскӧй кадӧ жӧ лоӧма.

Мя, Коми республикаын олысьяс, бура тӧдам сы йылысь, мый Коми-Пермяцкӧй округын олӧны комі-пермякъяс, кывлім и сы йылысь, мый миян землякъяс овмӧдчӧмаӧсь и Сибирӧ, Обь ю пӧлӧн, но вот сійӧ, мый Кировскӧй областьын эм быдса район, кӧні олӧны комияс, та йылысь этшаӧн на тӧдӧны.

Тавося март заводитчигӧн миян республикаысь коми йӧзлӧн кызь сайӧ морта котыр первойысь ветліс Зюзьдін районса комияс ордӧ. Ветлі сэтчӧ и ме.

Шуласны тай: бурджык пӧ ӧтчыд аддзывны, сёрысь кывлӧм серти. Медводз удждыд аттьӧ колӧ висьтавны Сыктывкарын мир да дружба керкаса удкалысьяслы, а торйӧн нин национальнӧй культура секторӧн веськӧдлысь Надежда Алексеевна Митюшевалы, коді буретш и котыртіс тайӧ ветлӧмсӧ.

Кыдзи тӧданныд, ӧні миян республика йитчӧма Кировскӧй областькӧд зэв нин тӧпыда. Лэбалӧны самолётъяс, позьӧ мунны поездӧн, быдлун мунӧ да локтӧ автобус. Зюзьдін район, кӧні олӧны коми йӧз, йитчӧма жӧ миян Койгородскӧй районкӧд. Вӧлі кӧ, шуам, машина туй, Койгорт сиктсянь Зюзьдінӧдзыс лоӧ сӧмын 150 гӧгӧр верст. Но татшӧм туйыс абу, и миянлы ковмис мунны Киров кар пыр. Автобусӧн 700 сайӧ верст. Со мыйла упаӧн и оз тӧдны Зюзьдінса комияс йылысь.

Кыдзи ме тӧдчӧдіні нин, Зюзьдін сиктӧс кутісны шуны Афанасьевоӧн, районсӧ Афанасьевскӧйӧн. Сідзкӧ, ставсӧ вӧлі вӧчӧма сы могысь, медым вочасӧн сэтчӧс йӧзыс вунӧдісны, кодъяс найӧ сэтшӧмъясыс, кутшӧм вужйысьӧсь. А миян делегацияӧн могыс вӧлі буретш сэтшӧм, мед кыдзкӧ бӧр ловзьӧдны йӧзлысь паметьсӧ, мед выльысь босьтчыны ёртасьны да водзӧ вылӧ волысьны ӧта-мӧдкӧд. Миянкӧд вӧлінысь и Койгородскӧй районысь Грива сиктысь фольклорнӧй ансамбльса самодеятельнӧй артистъяс. Од буретш коркӧ во нёльсё сайын Грива да Уяга сиктъясӧ, а сідзкӧ, и Койгортӧ волӧмаӧсь Зюзьдінса комияс да овмӧдчылӧмаӧсь Сыктыв йылӧ. Орччаӧдны кӧ тайӧ кык районса олысьяслысь овъяссӧ, пыр и казялан, мый уна ӧткодьыс.

Сэтчӧс коми йӧзкӧд буретш медводдза аддзысьлӧмъясыс миян вӧлінысь Поруб сиктын. Миянӧс сэтчӧс олысьясыс виччысисны няньӧн-солӧн. Мичаа пасьтасьӧмаӧсь, но, кыдзи казялім, сэтчӧс йӧзлӧн паськӧманыс абуӧсь нин коми орнаментъяс, кутшӧмкӧ аслыссяма серъясӧн мичмӧдӧмаӧсь, медсясӧ рочьяслӧн паськӧмлань нин мунӧ. Но чолӧмалісны миянӧс коми кыв вылын.

Кор воим сёрнинӧ, тыдовтчис, мый найӧ миянӧс чайтӧмаӧсь буретш коми-пермякъясӧн, а кор висьтасим, мый ми коми-зыряна, унаӧн, вӧлӧм, оз и тӧдны, мый эм Коми республика, эмӧсь Эжва да Сыктыв вожса комияс. Тайӧ бара жӧ висьталӧ сы йылысь, мый татчӧс олысьяс пӧшти оз тӧдны миян йылысь. Бур сійӧ, мый олӧма йӧз эз на вунӧдны чужан кывсӧ да зільӧны семьяас сёрнитны компӧн, мед кӧть челядьыс тӧдісны, кодъяс найӧ.

Сьӧлӧм вылӧ медъёна вонс сійӧ, мый кутшӧм сиктӧ кӧть ми эг ветлӧй, быдлаын тӧдӧны да сьылӧны Нёбдінса Виттортысь «Чужи-быдми сьӧд вӧр шӧрын» сьылаикывсӧ.

1988 вося «Вестник Европы» журналын учёнӧй этнограф Н. Добротворный гижлӧма: «Миян этша на тӧдмалӧма асыв-войвылын олысь финскӧй племенаяс йылысь, литератураын пӧшти нинӧм абу, этшаӧсь фактъяс, этша тӧдам и налӧн оласног йылысь... Но колӧ шуны, мый вочасӧн тайӧ племяса йӧзыслӧн чужӧмбанъясыс кутасны вежсьыны, оз коль и сё во, кор тайӧ чудь расаыслӧн аслыспӧлӧслуныс чужӧмъяссьыс дзикӧдз бырӧ, сідзкӧ, финскӧй шоръяс сӧлыштчасны роч саридзкӧд».

Збыльысь татшӧмторйыс вермис лоны и, позьӧ шуны, лоп нин. Тайӧс вӧчиысӧ отсалісны депрессияяс да репрессияяс, кор финно-угорскӧй йӧзлысь босьтчыліс-ны бырӧдны интеллигенцияӧс, кор/кусӧдісны олӧмсӧ сиктъясын, бырӧдісны культура да весиг чужан кыв. Но абу на, ме чайта, бырӧма коми рӧдлӧн характерыс, сэтчӧс йӧз вежавидзысьӧсь, нюмпасаӧсь, и сиктын олысьяс нинӧм оз вӧрӧдны юасьтӧг. Тадзи нчӧт сиктъясын, грездъясын, но Афанасьево сикт-райцентр йылысь он нин шу. Сэні коминас сёрнитысьтӧ гежӧдӧс жӧ нин аддзан. Волім ми нёль коми сиктӧ да вӧр лэдзысьяслӧн Прикамье посёлокӧ, быдлаын миянкӧд аддзысьлывны волісны клубъясӧ да культура керкаясӧ тыр йӧз, а вот буретш райцентрса культура керкаӧ волісны нин этшаӧн, кӧть и тӧдісны, мый на дінӧ вонсны ылі Коми муысь гостьяс. И тайӧ миянӧс уськӧдіс шогӧ. А мый эськӧ и дивуйтчыныс ӧнія кадӧ? Босьтам кӧть нин ми ассьыным республиканымӧс. Ена-ӧ ми кывлам карса да сиктса уличаяс вылысь коми сёрнитӧ? Ми ӧд тшӧтш рочмим, кӧть эськӧ и рочасьныс ог жӧ кужӧй.

Николай ЩУКИН,
гижысь.

Евгений КАЛИМОВЛӦН сиимокъяс вылын: Зюзьдін сиктын керка; Койгородскӧй районса Грива сиктысь фольклорнӧй коллектив гажӧдӧ Зюзьдінса войтырӧс.

МЫЙЛА ТАДЗИ ШУАМ?

КОЧ

УНАЛӦН НА паметяс тавося гожӧмын «Биармия» Коми центрлӧн экспедицияыс. Путешествие кежлӧ вӧлі вӧчӧма важ сариздзорса (поморскӧй) пыж-коч. И меным лоі вывті окота тӧдны, кыдзи артмӧма да кутшӧм вежӧртас кутӧ коч кывйыс. Од сы йылысь нинӧм абу гижӧма.

Эжва йывса сёрнисикасын эмӧсь кывъяс, кодъяслӧн мӧд кыв дикнйыс юргӧ сідзи жӧ, кыдзи и пыжлӧн нимыс: Пожӧгын **«кур-коч»**, Вӧльдінын — **«кур** да **коч»**, Мысын, Немдінын, Кулӧмдінын да Висерын — **«курем-кочем»**. Став тайӧ кывъясыслӧн дзик ӧткодь вежӧртас «тӧждысьӧм, шогсьӧм, мантчӧм, майшасьӧм», Нӧшта на Аныбын, Деревяннӧйын, Керчомъяын, Мысын, Пожӧгын, Ручын, Кулӧмдінын да Немдінын **«курні-кочні»** — «тӧждысьны, майшасьны, шогсьыны, страдайтны». Та йылысь позьӧ лыддьыны В. А. Сорвачевалӧн, М. А. Сахаровалӧн да Е. С. Гуляевлӧн «Верхневычегодский диалект коми языка» небӧгса кывчукӧрысь. И со, Коми научнӧй центрысь Кыв, литература да история институтлӧн уджъясын, 18-ӧд выпускын, коді петіс «Коми филология» нимулын, эм коми кывлӧн «Краткий этимологическӧй словарь» дорӧ «Приложение», кӧні гижсьӧ, мый тайӧ кывъясыс, вермасны лоны, артмӧмаӧсь кык ногӧн. Меным интереснӧй мӧдӧд вӧзйӧмыс, кӧні (гижсьӧ, мый тайӧ кывъясыс) пасйыссьӧ, мый **«курні-кочні»** кывсӧ позьӧ гӧгӧрвоны кыдзи и «нинӧ не ӧшйыны, ӧтарӧ-мӧдарӧ жӧдзны, ветлӧдлыны (шогысла)».

Отсӧг вылӧ босьтам миян медматі рӧдвужлысь—удмуртъяслысь кывсӧ. Коми **курны** кывлы матын удмурт-скӧй **куректыны**, кодлӧн вежӧртасыс сэтшӧм жӧ, кыдзи и комилӧн — «шогсьыны». Кыв мӧд дзынлӧн вежӧртасыс петкӧдсьӧ сідзжӧ удмурт-скӧй **кӧчыны** кыв пыр, кодлӧн вежӧртасыс «мӧдлаӧ вуджны, кочуйтны, мӧдарӧ котӧртны». Вермас лоны, кыдзи пасйӧ и Е. С. Гуляев, **коч** кывдіныс вонс общепермскӧй кадколастын на тюрк кывъясысь (орччаӧдӧй чувашскӧй **кас** «вудзӧм, мунӧм», татарскӧй **коч** «мунӧм, ветлӧм, шӧйтӧм»). Тайӧ **коч** кывдінсьыс артмис и роч **кочевать** (та йылысь висьталӧ роч учёнӧй Шапский).

Сідзкӧ, **коч** кывйыс, вермас лоны, кутӧ «ветлӧдлан мунантор, кӧлуй, код отсӧгӧн позьӧ мунны» вежӧртас. А сы понда, мый Войвылын ёнджыкасӧ вӧлі сӧмын ӧти туй — ва туй, тайӧ нимнас нимтылісны либӧ ыджыд пур, либӧ пыж коддьӧмӧс, мыйӧн позис кылӧдчыны ва вывті. Тӧд вылын кутам, мый Роч муын, поморъяс кындзи, пыжсӧ шуӧны мӧд ногӧн нин. Вермас лоны, рочьяс босьтісны тайӧ кывсӧ пермяналысь (удмуртъяслӧн да комияслӧн ӧтувъя на пӧльпӧчьяслысь), а пермяна тайӧ кывсӧ босьтлӧмаӧсь тюрк кывъя йӧзлысь. Вочасӧн пермяналӧн коч кывйыс вуні, а роч йӧзлӧн, мӧдарӧ, коли. Сідзжӧ, кыдзи шуам, коми кывйӧ коли важ роч **дерт** (конечно), а рочас сійӧ вунӧма нин, либӧ коми кыв **пӧтка** «кыян лэбач», коді рочьяслӧн кольӧма сӧмын «куропатка» кывйын. Найӧ жӧ, рочьяс, кыдзи вермис лоны, бурджыкӧн вӧчисны пермяналысь кочсӧ.

Со тадзи и вермис воны миян кадӧдз кочыс, пыжыс да кывйыс.

С. ЕЛФИМОВ,
СГУ-са студент.

Лыддьысьысь, видзӧдлы странаса Европейскӧй юкӧнлӧн карта вылӧ. И тэ он эскы аслад синъяслы: сэні абу Волга. Сы пыдди Тверсянь да нӧшти Астраханьӧдз — пӧльтчӧм сёнъяс кодь лӧз местаяс. Ыджыд роч юӧс потшӧма плӧтинаясӧн, сылӧн ковтысын кулӧм гыясӧн сялькӧдчӧны сідз шусяна водохранилищеяс. Волга юын вермас лоны лёктор. Оз кӧ ло пыр жӧ примитӧма мераяс, то ми

НЕКОР НИН ОГ ЮӦЙ ВОЛГАЫСЬ ВА

Лыддьысьысь, видзӧдлы странаса Европейскӧй юкӧнлӧн карта вылӧ. И тэ он эскы аслад синъяслы: сэні абу Волга. Сы пыдди Тверсянь да нӧшти Астраханьӧдз — пӧльтчӧм сёнъяс кодь лӧз местаяс. Ыджыд роч юӧс потшӧма плӧтинаясӧн, сылӧн ковтысын кулӧм гыясӧн сялькӧдчӧны сідз шусяна водохранилищеяс. Волга юын вермас лоны лёктор. Оз кӧ ло пыр жӧ примитӧма мераяс, то ми

У НА ДАС ВО ми горша да нем думайттӧг пазӧдім вӧр-ва. Оні сійӧ корӧ миянлысь пыр ыджыджык уджйӧз, кодӧс вештыны ковмас зэв уна вын да сьӧм. Ог кӧ вӧчӧй тайӧс — кувсям.

Тані нинӧм абу вывтіасьӧма. Неважӧн Москваын муніс заседание, кодӧс вӧлі сиӧма тайӧ зэв колана темаыслы. Заседание вылын тӧдчӧдісь: миянлы грӧзитӧ атомнӧй бомбаысь ыджыджык омӧльтор — экологическӧй бомба.

Волга тшыкӧдны кутісны важӧн нин. Революцияӧдз на, кор сылӧн берегъясын кутісны строитны промышленнӧй предприятиеяс, на лыдын и кысян. Но тайӧ, кыдзи шулывлӧны, вӧлінысӧмын на дзоридзьясыс. Плӧтинаясӧн потштӧм волжскӧй ва мунліс ассьыс туйсӧ заводитчанінсяньыс усянінӧдзыс кык тӧлысьӧн. И та вӧсна Волга кольліс Волгаӧн, эз гӧльмыв черӧн.

А вотӧсыс лоис бӧрыджык. Сэки, кор вӧр-ва вежӧм кузя сталинскӧй планъясӧн ышӧдӧм йӧз кутісны «тӧждысьны» йӧзлысь олӧм бурмӧдӧм вӧсна. Медводз вомӧналісны Волгасӧ плӧтинаӧн Углич дорын, и лоис киӧн вӧчӧм медводдза море — Иваньковскӧй. Сэсся кыптіс бетоннӧй плӧтина Рыбинск дорын — и пыр жӧ веськаліс ва улӧ Молога важся кар, водохранилище пыдӧсын жӧ лонны уна российскӧй сикт да гӧрезд, гӧран му, ойдлана видз... Та бӧрын юсӧ помис ещӧ уна плӧтина, лонны выль мореяс — Горьковскӧй, Чебоксарскӧй, Куйбышевскӧй, Саратовскӧй, Волгоградскӧй. Оні ва войт, коді петӧ тверскӧй ключысь, ю усяніно воӧ сӧмын воӧн-джынйӧн мысти. Позьӧ шуны, мый Волга оз визувт.

А ӧд Волжскӧй ковтыс — тайӧ нӧшта и Кама, Белая, Ока, Москва юяс. Но Волгалысь шуйга вожъяссӧ потшӧма плӧтинаясӧн. Окалы везитіс, сійӧс абу на потшӧма. Но юсӧ он шу сӧстӧмӧн, татшӧм жӧ и Москва ю.

Волга вылын гидростанцияяс — тайӧ «коммунизм эм сӧветскӧй власть да став страпаӧс электрофицируйтӧм» лозунг олӧмӧ пӧртӧм. Бӧрыджык делӧ бердас яра босьтчис мипводхоз — юкліс Волгасӧ каналъяс вылӧ, мӧд ногӧн кӧ, пайкисны сылысь васӧ Калмыкияса, Волгоградскӧй Заволжьеса лыаӧ... Да ещӧ кутісны нуӧдны видз-му овмӧсын химизация.

Арталӧма: промышленностьын используйтӧм ваяс няйтсьӧдӧны Волжскӧй ковтыссӧ 20 процент вылӧ, 80 процентыс — сынӧдысь, колхозъяссa да совхозъяссa муяс вылысь, кодъяс дзик Волга дорын. А ӧд сэні — Менделеевлӧн пӧшти став таблицаыс. Москва гӧгӧрса му вӧдитысьяс нинӧмӧн оз кольччыны мукӧдсьыс. Найӧ сідзкӧ дорйысьӧны: ог кутӧй гӧрны юдорса муяссӧ, ӧткажитчам химиясьыс, а коді вердас град выв пуктасӧн? Но коді жӧ водзті вердліс? И вӧр-васӧ эз тшыкӧд.

Бӧръя кадӧ Егорьевскӧй да Коломенскӧй районъяссa олысьяс заводитісны чорыд тыш Воскресенскыс промышленнӧй гигантӧд — фосфатъяс объединеніекӧд. Тайӧ районъяссa йӧз мыжмисны сійӧн, мый татчӧс муяс озырӧсь фосфатнӧй рудаясӧн, мӧд ногӧн кӧ, Воскресенскӧй предприятиелы сырьёӧн. Рудасӧ перйӧны нин карьеръясысь, тшыкӧдӧны уна сё гектар вӧр, гӧран му, няйтсьӧдӧны юяс. сэтшӧм преступлениеяс, кодъяс водзті эз вӧвны Россияын, — шуам, кодлӧнкӧ корӧм серти мортӧс виӧм.

Бӧръя кадас республикаса МВД органъясӧн уджын тӧдчана места босьтӧ организованнӧй преступностькӧд тыш. Лӧсьӧдӧма торъя оперативнӧй группаяс, кодъяс уджалӧны сӧмын та вылын. Тайӧ сетіс позянлун 1991 воын бырӧдны пӧшти 1 тысяча преступнӧй группа. На пиысь быд кӧймӧдлӧн вӧліны ӧта-мӧд костас йитӧдъяс.

Предпринимателӧскӧй уджлӧн содӧмыс да приватизация тшӧктӧны МВД-лӧн органъясӧс зіля уджавны экономика юкӧныс. Стӧч та вӧсна и выльмӧдсьӧны БХСС-лӧн органъяс, кодъяслы частӧ лоӧ паныдасьлыны выль сикас мыж вӧчӧмкӧд.

Пресс-конференция дырйи министр висьталіс и Россияса МВД-лӧн уджын тырмытӧмторъяс йылысь. Сідз, кольӧм во эрдӧдтӧг колис пӧшти 1 миллион преступление, медсясӧ эмбур гусявлӧм.

В. ОВЧИННИКОВ.
(Крим-Пресс).

ВОДЗЫН НИНӦМ БУРЫС АБУ

ПРЕСТУПНИКЪЯС ЛӦН усьласьӧмысь дорйыны Россияса быд гражданинӧс — татшӧм могыс Россияса правоохранительнӧй органъяслӧн, висьталіс Российскӧй Федерацияысь пытшкӧсса делӧяс кузя министр Виктор Ерин.

Тавося январын, кор Виктор Еринӧс индісны министрӧн, сійӧ висьталіс журналистъяслы, мый Россияын пыр содӧ преступность. 1991 воын пасйӧма 2,2 миллион преступление. Но тайӧ абу на ставыс. «... Тӧдмалӧмъяс, кодъясӧс нуӧдам ми, нуӧдны миян учёнӧйяс, практикъяс, висьталӧны, мый водзын нинӧм бурыс абу. Та серти ми вермам шуны, мый преступность кутас содны, — шогпырысь шуис выль министр.

Тавося медводдза тӧлысьяс петкӧдісны, мый экспертъяс эз пӧръясьны: «... Январын преступлениеясыс содісны 24 процент вылӧ». Январын вӧчӧма 166 тысяча преступление, февральсасӧ абу на артыштӧма. Виктор Еринлӧн чайтӧм серти, тайӧ лоӧ страныын социально-экономическӧй олӧм лёкмӧм вӧсна, торйӧн нин уджтӧмалӧм содӧм понда. Ена содӧны эмбур гусявлӧм, йӧз вылӧ усьласьӧм, патераысь гусясьӧм.

Россияысь МВД-са экспертъяс пасйӧны, мый преступлениеяссӧ ӧні бура думыштӧны, вӧдитчӧны уна пӧлӧс техническӧй средствоӧн. Пыр частӧджык вӧдитчӧны оружиеӧн: сӧмын кольӧм во республикаын сы отсӧгӧн вӧчӧма 4,5 тысяча преступление. Тайӧ жӧ кадыс йӧзлысь мырддьӧма 34 тысяча оружие. Чужӧны ковтысын вӧлі 27 ядернӧй взрыв, тайӧ вӧчсис сы могысь, медым «унджык да ӧдйӧджык перйыны нефть, газ, а сідзкӧ нуӧдны сейсморазведка. Оні миян экспериментнӧй комиссиясӧ пырысь йӧз лоӧны сӧмын на корсьысьясӧн — корсьӧны кутшӧмкӧ тырмытӧмтор сійӧ либӧ мӧд проектын. А колӧ эськӧ лоны мӧдарӧ. Шогмытӧм проект вӧсна кыв кутны сійӧс лӧсьӧдысьяслы. Но и водзӧ кӧ сэні лоасны тырмытӧмторъяс, колӧ примитны зэв строг мераяс.

Оні гӧгӧрвоана: кывзысисны кӧ экспертъяслысь, то Волга вылын эськӧ уна гидростанция эз вӧв строитӧма. На лыдын и Рыбинскӧй. Кымын унджык кад кольӧ, сымын ясыджыка гӧгӧрвосьӧ, мый Волга весалӧм могысь ковмас кыз сьӧм.

Унаӧн шуӧны, мый ӧткымын водохранилищеысь (а то и ставсьыс) колӧ мездысьны. Но тайӧс колӧ вӧчны кужӧмӧн, ставсӧ гӧгӧрбок донъялӧмӧн.

Медводдза видзӧдлас серти чайтсьӧ, мый вӧр-ва дорйысьыс ӧні зэв уна. Эм, пример вылӧ, природа видзӧм кузя Российскӧй Федерацияса министерство, кӧні уджалӧ уна морт. Но мый найӧ вӧчӧны? Пыр на гижалӧны бумагаяс.

Оні вӧзйӧны Волга спаситӧм кузя уна проект. На пиысь медся гырысьяссӧ олӧмӧ пӧртӧм могысь ковмас видзны 2005 воӧдз 6 миллиард шайт. Кыдзи аддзанныд, зэв уна. Но мӧд петан туй абу.

В. СОКОЛОВ.
Дайджест «Куранты».

ГУЛАГ—СІЙӦ И СНГ-ын ГУЛАГ

КОЛЬӦМ ВОСЯ АРЫН сӧветскӧй колонияясын да лагерьясын забастовкаяс бӧрын заключённӧйяс юӧртісны правительстволы сы йылысь, мый найӧ тӧлысь чӧж оз сувтны властьяслы паныд. Ассьыныс «бурдунсӧ» зэкъяс подулалісны сійӧн, мый найӧ кӧсйӧны сетны позянлун Россияса Верховнӧй Сӧветлы лӧсьӧдны выль уголовнӧй законодательство.

Законлысь проект российскӧй ВС-ын збыльысь кӧсйылісны видлавны и, вермас лоны, весиг примитны выль воводзвывса сессия вылын. Но мыйкӧ лоис бюджетӧн, тыдовтчисны ещӧ кутшӧмкӧ вопросъяс, кодъясӧс эз позь пиождны, и тайӧ законсӧ лӧсьӧдӧм вылӧ кадыс эз тырмы. Да, парламентарийяслысь пиожмасьӧмсӧ неуна дорйис президентскӧй указ, кодӧс лэдзӧма сы могысь, медым унджык деньга мыптыны уджысь йӧзлы, кодъясӧс судитӧма либӧ бурдӧдчӧны РСФСР-са МВД системалӧн лечебно-трудовӧй профилакторийясын. Удждон босьтӧм уджалан вынысь заключённӧйяс кӧть и эз асланыс кӧсйӧм серти, но лоисны век жӧ паёмнӧй рабочӧйясӧн. Налӧн сьӧмыс ӧні оз кут веськавны МВД системаӧ. Уджысь пажӧткасӧ заключённӧйяслы кутасны мынтыны сідзи жӧ, кыдзи и ставнас народнӧй овмӧсын, весиг компенсациясӧн да содтӧдъясӧн. Тайӧ воськолыс, кыв шутӧг, зэв колана. Кольны кӧ вӧлі воддза моз, медым тӧлысьнас зэклы сетны 20 шайт, ӧнія кадӧ сійӧ эськӧ нинӧм эз вермы ньӧбны. Но век жӧ... Сьӧкыд висьтавны, мый водзӧ лоӧ. Заключённӧйяс корӧны выльысь видлавны воддза приговоръяслысь став делӧясӧ.

Кыдзи тӧдмалісны заключённӧйяслы отсасян Московскӧй благотворительнӧй обществоын, ӧнія СНГ-ын эм тысяча кымын колония: Поволжьесянь Приморьеӧдз, быд областьын шӧркодя 40. Сутшкасьысь сутуга сайын пыр олӧ этша пыдди 2 миллион морт. «Тыртӧм местаяс» абуӧсь и оз ковны. Кор страныын эз тырмыны преступникъяс да диссидентъяс, колонияяссӧ тыртлісны бомжъясӧн, шӧмтысьясӧн, тунеядецъясӧн. Оні татшӧм зэкъясысьлы парламентын дасьтӧны амнистия. Кӧсйӧны лэдзны и экономическӧй статьяс серти судитӧмъясӧс. Но та дырйи кӧ тайӧ системаыс коляс вежтӧг, буржыкыс нинӧм оз ло.

Благотворительнӧй обществоын эм 3 тысяча кымын судебнӧй делӧ. Обществоӧн веськӧдлысь Марина Румшискаялӧн висьталӧм серти, найӧс пӧшти ставсӧ вӧчӧма некутшӧм подувтӧг: некӧні абу петкӧдлӧма мыжсӧ. Социологическӧй юасьӧмъяс, кодъясӧс благотворительнӧй общество нуӧдіс 1,5 тысяча заключённӧй пӧвстын, чуймӧдӧны. На пиысь пӧшти джынйыс шуисны, мый оз сӧгласитчыны приговорыскӧд. Быд дас мортысь ӧкмысыс висьталіс, мый приговорыс ёна чорыд. Быд витӧд кантчис, мый поліс следствие дырйи нӧйтӧмысь да с. з.

Т. БОРОВИК.
(«Мегаполис-экспресс»).

◆ ◆ ◆

МОСКВА. Наркобизнеслы паныд тышкасьӧм кузя Московскӧй бюроса уджалысьяс неважӧн нуӧдісны рейд. Сійӧ вӧлі Войвыв рынок вылын да гостиницаын, кӧні олӧны мукӧдлаысь воӧм вузасьысьяс. Кутӧма 23 мортӧс, налысь мырддьӧма наркотикъяс да шприцъяс, пистолетъяс да пуртъяс. Паӧма уголовнӧй делӧяс. Кутӧмаяс пиын унджыкыс — орча луквывса независимӧй государствоясысь йӧз.

СНИМОК ВЫЛЫН: наркотикъяс вузалысьясӧс кутігӧн.

(ИТАР-ТАСС-лӧн фото).

МӦДЫСЬ

СЫКТЫВДІНЫН МУНІС МӦД КУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЙ ФЕСТИВАЛЬ

Сыланкывйӧн да йӧктӧмӧн, няньӧн-солӧн паныдалісны Выльгортын видз-муын да кооперацияын уджалысьясӧс, кодъяс вонсны республикаса став районъясь мӧд фестиваль вылӧ. Медым панласьны лыжиӧн, ворсны пызанвывса теннисӧн да шахматӧн, лэптавны гира, сывны-йӧктыны районнӧй культура керкаыи.

Нёль лун чӧж райцентрын сӧмын и вӧлі сёрни: кӧні мый, коді медвына, коді медвода?

Март 12 лунӧ лыжнӧй стадионын панласьны 10 километр мужичӧйяс да 5 километр нывбабаяс. 45 лыжник котӧртіс. Медтэрыбӧн лоис Ижмаысь спортса международнӧй мастер Мирон Филиппов, а мӧдпас — Койгородокысь спортса мастер Сергей Садовничий.

Сэки жӧ 2 номера СПТУ-ын тяжёлӧй атлетика кузя главнӧй судья Николай Павловский восьтіс гиревӧй спорт кузя ордйысьӧм. Квайт разнӧй сьӧкта 28 атлет заводитісны «ворсны» 24 килограмма кык гираӧн. 60 килограмм сьӧктаӧдз вермис Княжпогостысь Василий Ракитин, коді лэптыліс гираяссӧ 30-ысь! 65 килограмм сьӧктаӧдз вермис «Зеленецкӧй» совхозса работник Александр Ильинов. 70 килограммӧдз вермис Сыктывдінысь жӧ Алексей Пучков. 80 килограммӧдз водзын лоис Княжпогостысь Алексей Ефременков.

Медся ёна видзӧдысьяс шыасны, кор ордйысьны петісны 90 килограмм сьӧкта атлетъяс. Тайӧ Ижмаысь перворазрядник Александр Рочев да Койгородокысь спортса мастер Александр Турышев. Рочев лэптіс 24 килограмма кык гирасӧ ветымынысь. Турышев первой тшӧктіс 24 килограмма гираяссӧ вежны 32 килограммаяс вылӧ. Йӧзлӧн лов шыыс эз кут кывны. ...10-ысь, ...20-ысь, ...30-ысь, ...60-ысь, ...70-ысь, ...75-ысь! Турышевӧс кӧсйис панйыны Ухтаысь Кирилл Шабанов. Кык пудъя гираяссӧ жӧ лэпталіс, но сӧмын 50-ысь.

Фестиваль первой лунсянь сельхозтехникумын ворсісны волейболӧн, 2 номера СПТУ-ын нывбабаяс бара жӧ ворсісны волейболӧн, шахматӧн, 2 номера школаын — пызанвывса теннисӧн. А лыжнӧй стадионын быд лун вежласисны вермысьяс. Мӧд лунас вӧліны эстафетаяс. Нывбабаяс костын медтэрыбнас лоисны устькуломсаяс, мӧд местаын — воркутасаяс, коймӧдын — сыктывдінсаяс. Мужичӧйяслӧн первой местаӧ петісны воркутасаяс, мӧдӧ — устькуломсаяс, коймӧдын — койгородоксаяс.

Коймӧд лунас лонны тӧдсабысь волейболӧн вермысьяс. Медбӧрын тышыс муніс Княжпогостскӧй да Сыктывдинскӧй районъясса нывъяс костын. Нывъяс тышкасисны быд очко, быд кучкӧм вӧсна. Вермисны Сыктывдинскӧй районса нывъяс. Коймӧдӧ петіс Усть-Вымскӧй районса команда.

Пызанвывса теннисӧн мужичӧйяс лыдын медбура ворсіс Прилузскӧй районысь фермер Сергей Бадьянов. Мӧдӧн лоис «Вычегда» агрокомбинатса работник М. Змеев.

Медся мича, медся гажа, медся лӧсьыд вӧлі фестиваль лунъясӧ районнӧй культура керкаын. Тані и сылісны, и ворсісны музыкантъяс, и вӧлі пантомима. Выльгортса йӧз быд участникӧс примитісны зэв пӧся. Но сцена вылысь медся дыр эз кӧсйыны лэдзны Кӧрткерӧсысь Афанасий Удоратинӧс, Воркутаысь Сергей Гузеевӧс, Визинысь Антонина Меньшенинаӧс да Усть-Вымысь триоӧс.

...И со медбӧръя лун. Мужичӧйяс помалісны ворсны волейболӧн. Медводзӧ петіс Сыктывкарса команда, мӧдӧ — Усть-Вымысь, коймӧдӧ — Княжпогостысь. Шахмат кузя командӧй зачётын вермисны Прилузьеса спортсменъяс, мӧд местаын лоис Сыктывкарса команда, коймӧдын — Княжпогостса зонъяс.

Фестивальлӧн результатъяс серти общекомандӧй первой места вичмис Сыктывдинскӧй районса командалы, мӧд места — Княжпогостскӧй районса, коймӧд — Сыктывкарса командаяслы.

...Флаг лэдзӧма. Фестиваль помасис. Кык во мысти сійӧ бара заводитчас, но Кӧрткерӧсын нин. Став вермасьӧмыс, котралӧмыс, майшасьӧмыс колис. Но лов вылын эз вӧв дзик лӧсьыд, мыйыськӧ сьӧлӧмӧй дільквидзис. Ме думысь, командаяс костын эз вӧв сійӧ топыд ёртасьӧмыс, кутшӧм весьтӧ коліс да овлӧ спортсменъяс костын. Участникъяс эз юксьыны асланыс мӧвпӧн, кыдзи фестивальсӧ водзӧ нуӧдны интереснӧйджыка, мый колӧ вежны, а мый кольны.

Весиг кӧть и со тайӧ посниторйыс. Фестиваль заводитчигӧн участникъясӧс примитісны няньӧн-солӧн. А бӧръя лунас ни участникъяс, ни судьяяс эз весиг вермыны чайӧн вомсӧ котӧдыштны, кысь нин сёйӧм йылысь сёрнитны да. Пусьысь-пӧжасьысьяс шойччан лун кежлӧ пӧдзялӧмаӧсь дзик став заведениесӧ. Со тадзи! Районса весьтӧдлысьяс кӧть нин та йылысь ӧд вермисны водзвыв думыштлыны!

П. ПРОКУШЕВ.

Сыктывдинскӧй р.

Авторлӧн снимокъяс вылын: сиктса гармонистъяс; А. Стрекалова (Сыктывдинскӧй р.) восьтӧ лыжникъяслысь ордйысьӧмъяс; гира лэпталысь А. Турышев (Койгородскӧй р.).

КИНО

ОЗ НИН ЭСКЫНЫ...

ӦНИЯ ГУГА РЫНОК чорыда кучкис и культура кузя. Кӧть кутшӧм сылысь юкӧн эн босьт, быдлаысь казялан бдысьӧдва пошкӧмсӧ, лов петӧмсӧ. Тыдалӧ, регыд и киноыд бырас миян олӧмысь. Сиктса войтырыд важӧн нин дугдісны клубад волыны, а ӧні нин и карса олысьястӧ сира гезйӧн он кыскы кинотеатръясад. Главнӧй помкаыс, дерт, талы — билетъяс вылӧ донъяс. Со, шуам, неважӧн Сыктывкарысь «Парма» кинотеатрса директор лэдзӧма приказ, кӧні тӧдчӧдӧма, мый 70 көпейкаа билетлӧн доныс ӧні 7 шайт мында. Сідзкӧ, медым видзӧдны кык серияа лента, колӧ нин вичмӧдны 14 шайт. А мый водзӧ лоас, кор апрелӧн бара на кыпӧдасны донъястӧ? Либӧ босьтам столицаысь жӧ «Октябрь» кинотеатр. «Дудӧм» кадӧ тайӧ театрсӧ, позьӧ вӧлі шуны, сетӧма челядьлы прӧст кадсӧ коллялӧм вылӧ. «Октябрлӧн» официальнӧй статусыс весиг вӧлі — челядьлӧн кинотеатр. Ӧні жӧ зонпоснийӧс татысь он каляв. Гажа юра тьӧтъяс да дядьӧяс — медпервой гӧстьясыс кинотеатрын.

Йӧз дугдісны волыны кинотеатръясӧ и сы понда, мый вывті нин слаб, кокни рулентаяс петкӧдлӧны прокатын. Миян асланым режиссёръяс быттьӧкӧ ставныс нёрпалӧны ӧти висьӧмӧн — нем думайттӧг «штампуйтӧны» детективъяс да боевикъяс. Но ладнӧ, снимайтісны кӧ тайӧ жанрас шедевръяс, а то ӧд картинаясас некутшӧм тӧлка мӧвп ни сӧвет абу. Татшӧм лентаяссӧ видзӧдӧм бӧрын сьӧлӧмыд оз бурмы, абу окота кинотеатръясад волыны, мед кӧть нёшта кыдзи рекламируйтісны да ошкисны картинаяссӧ кинопрокатчикъяс.

Со неважӧн Сыктывкарса «Парма» кинотеатр дорӧ ӧшӧдлісны синмӧ шыбитчана, мичасьыс-мича рекламнӧй гижӧд. Кино петкӧдлысьяс корисны столицаса олысьясӧс да гӧстьясӧс видзӧдны **«Неустановленное лицо»** супердетектив. Решитчи и ме кежавлыны кинотеатрӧ. Гашкӧ, мися, збыльысь бур лента снимайтісны Одесскӧй киностудияса мастеръясыд.

Картинасӧ творческӧй киногруппа снимайтӧма том, талантливӧй прозаик Сергей Устиновлӧн татшӧм жӧ нима повесть серти, кодӧс ас кадӧ йӧзӧдліс «Смена» журнал. Босьтлі и ме аслам киӧ тайӧ детективнӧй повестьсӧ. Збыльысь, С. Устиновлы тайӧ повестяс удайтчӧма пыдісянь петкӧдлыны уголовнӧй розыскса сотрудникъяслысь зіль уджсӧ. Тырвыйӧ ловъя образъяс артмӧмаӧсь и преступникъяслӧн. Нёшта повестьыс босьтӧ и сійӧн, мый эм тані авторлӧн самонрония, сарказм, персонажъяслы стӧч психологическӧй характеристикаяс сетӧм. Вичмыси ме и, мый Одесскӧй киностудияса художникъяс босьтасны повестьысь медбур торсӧ, сідзкӧ, и сяммасны кыпӧдны видзӧдысьяслысь фильм дорӧ интерес. Картинаӧн медводдза кадръясыс быттьӧкӧ збыльысь зэв удачнӧйӧсь. Ми аддзам сизимдас во чӧжӧн стрӧитӧм вассьыным обществоӧс, коді олӧ тшыг нисьӧ пӧт. Аддзам ӧнія карлысь ӧбликсӧ: няйтчӧм-урӧсмӧм уличаяс, вушйӧм стенъяса керкаяс, веськодь видзӧдласа, скӧр йӧзӧс. Буретш тайӧ и лоб преступникъяслӧн мыджӧдыс, кодсянь тойыштчӧны да вӧчӧны ассьыныс омӧль, сьӧд делӧяссӧ. Но медводдза кадръясыс тайӧ фильмас, пожалуй, сӧмын и радуйтӧны. Сэсся кино муніґчӧжыс иьӧтчыд оз дрӧгнитлы сьӧлӧмыд, водзвыв нин тӧдан, мыйӧн помасьлӧны татшӧм сикас криминальнӧй историяясыс.

Оз спаситны картинасӧ эротика да каскадёръяс. Оз спаситны весиг сэтшӧм бур актёръяс, кыдзи Елена Майорова, Владимир Пучков, Александр Негреба. А ӧд найӧ вӧліны главнӧй ролъясын. Шуны кӧ веськыда, тайӧ актёръяслы и воренысӧ картинаын немтор. Пример вылӧ, Пучков да Негреба фильмын — оперативникъяс. Казялан, старайтчӧны ловзьӧдыштны персонажъяссӧ. Отныс зільӧ петкӧдлыны лабутнӧй мортӧс, мӧдыс — энергичнӧйӧс. Но век жӧ актёръяслы помӧдз он эскы, образъясыс схемаясӧн и кольӧны.

Артмӧмаӧсьджык эпизодическӧй ролъясыс. Актёръяс Андрей Болтиев да Владимир Качан кӧть и гоз-мӧдысь сӧмын петкӧдчылӧны фильмын, а век жӧ йиджсьӧны наметяд.

Но эпизодическӧй геройяс оз мездыны картинасӧ нелючкиясьыс «Супердетектив» эз артмы.

А кино видзӧдысьтӧ оп пӧрйӧдлы. Залын пукаліс дас-дас вит морт. Да и то ва челядь. Думыштлі: некутшӧм реклама оз дорйы картинасӧ, сійӧ кӧ слаб. Со и «Неустановленное лицо» лун-мӧд-коймӧд мунӧм бӧрын вошн кытчӧкӧ рекламнӧй гижӧдъясысь. Чайта, эз зэв коль сійӧ и кино видзӧдысьяслӧн вежӧрын.

В. КАРАКЧИЕВ.

АСЛАС ЧУЖАНІНАС И МЕДВОДДЗАЫСЬ

ПЕТІС ПИТИРИМ СОРОКИНЛӦН «ДОЛГИЙ ПУТЬ» КНИГА

Мый ми тӧдлім водзынсӧ Питирим Сорокин йылысь? Веськыда кӧ шуны, зэв этша. Сійӧ вӧлі миянлы тӧдтӧм мортӧн, кӧть чужліс Коми муын, велӧдчис тані, а сэсся лоис ыджыд роч да американскӧй учёнӧй-социологӧн. Ассьыс шудсӧ, мир пасьта юргысь нимсӧ Питирим Сорокин аддзис Америкаын, кӧть эськӧ сьӧлӧмыс сылӧн пыр вӧлі йитчӧма Россиякӧд...

«Ме лыддя ачымӧс шуда мортӧн, мый чужи-быдми вӧрзьӧдлытӧм вӧр-ва пытшкын», — гижис аслас «Долгий путь» автобиографическӧй романын Питирим Александрович. Тайӧ книгаыс петаліс английскӧй кыв вылын 1963-ӧд воӧ США-ын. И миян страна лыддьысьысьяс, дерт, эз вермывны пыдісянь тӧдмасьны учёнӧйлӧн нималана гижӧднас. **Сӧмын таво, миян странаын медводдзаысь, Коми муын петіс Питирим Сорокинлӧн «Долгий путь» книгаыс.** Лэдзисны сійӧс Коми ССР-са журналистъяслӧн союз да сылӧн жӧ «Шыпас» ичӧт предприятие. Лои вӧчӧма бур делӧ, миян сиӧ водзын яръюгыда, тырвыйӧ воссяс П. Сорокинлӧн олан туйыс, петкӧдчасны историялӧн лист бокъяс, ылі кадся лоӧмторъяс. И нӧшта нимкодь сыысь, мый тайӧ книгаыс роч кыв вылын петіс нималана учёнӧйлӧн чужанінын — Коми муын.

Лыддьысьысьяслы юӧртам, мый книгасӧ судзӧдӧм могысь позьӧ шыӧдчыны Коми ССР-са журналистъяслӧн союзӧ татшӧм адрес кузя: **167610, Сыктывкар, К. Маркс нима улича, 229-ӧд номера керка, телефоныс — 2-26-41.**

А. ПЕТРОВ.

РЕСПУБЛИКАСА ТУЙЯС ВЫЛЫН

Бӧръя сизим лунӧн республикаса туйяс вылын вӧлі дас неминуча. Авариияс дырйи кыкӧн кувсисны да дас ӧти морт доймаліс. Уджык неминучаыс лои подӧн ветлысь-мунысьяс вӧсна.

Сідз, Сыктывкарын машина улӧ веськаліс В. Уваркин, коді вуджис туй вомӧн курыд зелля видлӧм бӧрын. Оні сійӧ куйлӧ больничаын.

Доймаліс и республиканскӧй больничаын уджалысь нывбаба. Сійӧ вуджис улича вомӧн индытӧм местаті да веськаліс минздравса автохозяйствоӧн «Волга» автомашина улӧ.

Омӧльджыктор лои Эжва посёлок дорын. Тані вынйӧра КамАЗ «ныръштіс» мужичӧйӧс, коді кувсис пыр жӧ.

Эз вермы сувтӧдны ассьыс транспортсӧ и Удорскӧй районысь Усогорск посёлокса водитель. Туи вывті мунігӧн машина водзӧ нем виччысьтӧг петіс детиника. Бӧръяыс доймаліс.

Неважӧн Коми ССР-са Верховнӧй Сӧвет примитіс туи вывті ветлан правилӧяс торкалӧмысь штрафъяс ыдждӧдӧм йылысь постановление. Но и тайӧ эз повзьӧд вина радейтысьястӧ. 16 водительӧс бара кутісны руль сайын код юрӧн.

ГАИ-са сотрудникъясӧс уджтӧг оз кольны и транспорт пышйӧдысьяс. Куим автомашина гусялісны. Кыкӧс Ухтаын да ӧтиӧс Княжпогостскӧй районын. Сідз, Ухтаын пышйӧдісны МАЗ да КамАЗ автомобильяс. Некоднансӧ бӧрйӧдз на абу аддзӧма.

ВЕЛӦДЧӦЙ, ЧЕЛЯДЬ, ЮГДӦДӦЙ ЮР!

КОМИ государственнӧй пединститутын кольӧм ар воссис кык вося очно-заочнӧй школа (лицей). Ӧні уджалӧ сӧмын на физико-математическӧй отделение. Локтан арӧ шуӧма лӧсьӧдны ещӧ некымынӧс — роч, коми, иностраннӧй кывъяс да география кузя. Могыс — сетны челядьлы общеобразовательнӧй школаын серти бурджык тӧдӧмлун, тшӧтш риторика, психология кузя, нуӧдны спецсеминаръяс. Карса велӧдчысьяслӧн эмӧсь нин та могысь лицейяс, гимназияяс, торъя классъяс. Народнӧй образование министерство воис отсӧг вылӧ и сикт-посёлоксаяслы. Россияын татшӧм очно-заочнӧй лицейыс медводдза. Босьтӧны 9—10 класса велӧдчысьясӧс, кодъяс пройдитасны конкурслысь кык тур.

Локтан велӧдчан во кежлӧ первой тур лоас март 24—25 лунъясӧ. Сэк школьникъяс гижасны письменнӧй удж. Пединститутса преподавательяс мунасны быд районӧ, кытысь воис шыӧдчӧм. Сідз, физико-математическӧй отделениеӧ кӧсйӧ пырны 120 морт, филологическӧйӧ — 80, географо-биологическӧйӧ — 70, иностраннӧй кывъяслӧн — 30 да коми кыв да литература отделениеӧ — 26. Челядьлӧн эм на позяплун март 20 лунӧдз шыӧдчыны ас районса народнӧй образование отделӧ да волыны райцентрӧ 1 тур вылӧ.

Мӧд тур мунас арнас Сыктывкарын, абитуриентъяскӧд лоӧ литература, культура, общественнӧй олӧм йылысь сёрни. Примитӧм ныв-зон пыр жӧ кольччасны сессия вылӧ. Сессия овлӧ октябрын да февральын, а гожӧмнас школьникъяс 26 лун чӧж оласны карын. Лоасны и занятиеяс, и аддзысьлӧмъяс, и кыпыд прӧст кад.

Велӧдчӧмысь да туйысь став рӧскодсӧ босьтасны ас выланыс роноясь, министерство да пединститут. Сёйӧм вылӧ быд лун сетсьӧ ещӧ 20 шайтӧн.

Велӧдчӧны лицейын 2 во. Тайӧ каднас, дерт жӧ, нывзонлӧн сӧвмас видзӧдлас, найӧ кутасны тӧдны да гӧгӧрвоны тшӧтшъяяс серти ёна уджык. И мый зэв тӧдчана: кокниджыка бӧръясны аслыныс профессия.

Н. МАНОВА,
пединститутса преподаватель.

ЫДЖЫД ПОЗЫДЛӦН И ЮБИЛЕЙЫС ГОРА. Мед тадзи лоӧ шуӧма коми гижысь Геннадий Юшковлӧн рыт йылысь. Март 14 лунӧ сылы 60 арӧс пасйисны В. Савин нима республиканскӧй драмтеатрын. Гашкӧ, кодлыкӧ татчӧ локны тшӧктіс должностьыс (тадзи овлӧ), но кызвын йӧзӧс, дерт жӧ, кыскис сьӧлӧмыс. Гӧстьяс воӧмаӧсь Сыктывкарысь, Корткерӧс-

И ВОДЗӦ НИМОДАС

скӧй, Сысольскӧй, Прилузскӧй районъясысь. Йӧзӧн тырис и партер, и балкон. Геннадий Анатольевичлы, кӧсйис кӧть эз, ковмис кывзыны аслас гижан удж йылысь уна ошкана, пыдди пуктана кыв. Залын пукалысьяс эз жӧ дӧзмыны тасьсь. Сы вӧсна мый рыт нуӧдан сценарийсӧ вӧчысьяс артыштӧмаӧсь не сӧмын «юбилейнӧй» сёрни, но и Г. Юшковлӧн пьесаяс серти спектакльясысь юкӧнъяс, сылӧн кыв вылӧ сьыланъяс, сценкаяс. «Макар Васька — сиктса зонтӧ», тӧдӧмысь, ставӧн нин аддзылісны. Но самодеятельнӧй артистъяс нӧштаысь быдӧнӧс гажӧдісны ворсӧмпас. Видзӧдыштім сідзжӧ «Кыськӧ тай эмӧсь», «Ен ныв» постановкаясысь юкӧнъяс. Мичмӧдіс рытсӧ «Асъя кыа» сьылан да йӧктан Коми государственнӧй ансамбль. Да и чолӧмалысьяс зілисны быть мыйкӧ сьылыштны, кывбур висьтыштны. Тӧдчис, мый гижысьӧс, поэтӧс, драматургӧс нимӧдны.

Век жӧ пасъя, мый, кыдзи и пыр овлӧ, праздникыс вӧлі эз сӧмын юбиляр Геннадий Юшковлӧн. Ставнас коми литературалӧн да искусствоӧн. Найӧс радейтысьяс чайтісны буретш тані небзьӧдыштны сьӧлӧмсӧ муса ас кыв горӧн. Сэсся ӧткымынлӧн вӧлӧма гуся мӧвп: аддзывны да кывзыны тайӧ рытӧ унджык коми гижысьӧс, Г. Юшковкӧд орчӧн да сыӧн веськӧдлан котырын уджалысьӧс. Тыдалӧ, вежавидзисны да сцена вылӧ кайлісны этшаӧн. А вермисны висьтавны морт йывсьыс унджык, пыдісяньджык, ӧд сӧмын найӧ тӧдӧны сьӧкыд гижан мырсьӧмсӧ.

Мед збыльмас Г. А. Юшковлы став бур сӧмыс, мед водзӧ ас ногӧн нимӧдас коми войтырӧс, Коми му.

А. ПЕТРОВА.

СЫКТЫВКАРСА 2 НОМЕРА ПЕДАГОГИЧЕСКӦЙ УЧИЛИЩЕ

примитӧ йӧзӧс 1992—1993 велӧдчан во кежлӧ заочнӧй отделениеӧ татшӧм специальность кузя: «ДОШКОЛЬНОЙ УЧРЕЖДЕНИЕЯСЫН ВОСПИТАНИЕ». Велӧдчыны 2 во 10 тӧлысь.

Заочнӧй отделениеӧ босьтӧны сӧмын дошкольнӧй учрежденіеясын уджалысь средньӧй образованиеа йӧзӧс. Документъяс примитӧны апрель 1 лунсянь май 20 лунӧдз. Май 5 лунсянь май 25 лунӧдз колӧ сдайтны роч кыв да литература (изложение) экзамен.

Йӧзӧс, кодъяслӧн аттестатас эм коми кыв да литература кузя оценка, коми группаӧ босьтӧны экзаменъястӧг, сёрнитӧм бӧрын. Сёрнитӧм бӧрын экзаменъястӧг примитӧны и йӧзӧс, кодъяс школасӧ помалісны «4» да «5» оценкаяс вылӧ.

Училищеӧ босьтӧны июнь 10 лунӧдз экзаменъяс сдайтӧм да психологкӧд сёрнитӧм бӧрын.

Установочнӧй сессия нуӧдьӧ июньын.

Училищеӧ пырӧм могысь колӧны татшӧм документъяс:

1. Заявление.
2. Образование йылысь документ (подлинник).
3. Медицинскӧй справка (ф. № 086/у).
4. Трудовӧй книжкаысь печатя выписка.
5. 3 фотокарточка (3×4).
6. Гӧтрасьӧм йылысь свидетельствоӧн копия (коланлун дырйи).
7. Направление.

Училище общежитиеын места оз сет.

Йӧзлы, кодъяс олӧны Коми ССР-ысь бокын да оз уджавны детскӧй дошкольнӧй учрежденіеясын, но кӧсйӧны босьтны воспитательлысь специальность, колӧ мыйтыны воӧн 3.000 шайт.

Училищеӧн адрес: 167016, Сыктывкар, Катаев нима улича, 14. Телефон: 3-78-89.

ПОВОДДЯ

Республикаса гидрометеоцентр юӧртӧ, мый март 18—19 лунъясӧ кӧнсюрӧ неуна лымъялас. Кутас пӧльтны лун тӧв, секундӧн 7—12 метр. Март 19 лунӧ войвыв районъясын турӧбалас. Температура войнас 3—8, сэзьдӧдлігӧн 14, луннас 2 градус шоныдсянь 3 градус кӧдзыдӧдз.

НЬӦБА

СЫКТЫВКАР ШӦРЫСЬ КЫК ЛИБӦ КУИМ ЖЫРЪЯ ПАТЕРА СЁРНИТЧӦМ СЕРТИ.

ЮӦРТНЫ ТАТШӦМ АДРЕС КУЗЯ: ВОРКУТА, ГЛАВПОЧТАМТ, 324 НОМЕРА АБОНЕМЕНТНӦЙ ЯЩИК.

Авторъяслӧн мӧвпъяс оз пыр лӧсявны редакциялӧн видзӧдласкӧд.

Редактор А. В. УЛЬЯНОВ.

Редколлегия: А. П. Артеева, И. И. Белых, Г. М. Михайлова, З. Д. Пантелеева, Е. М. Старцева.

Газетӧс наградитӧма «Знак Почета» орденӧн.

Учредительяс: Коми ССР-са Верховнӧй Сӧвет, Коми ССР-са Министръяслӧн Сӧвет, «Коми котыр» общество, «Комі му» газетлӧн коллектив.

Газет петӧ 1918 восянь.

Редакциялӧн адрес: 167610, Сыктывкар, Карл Маркс нима улича, 229. Печать керка, «Коми му» газет редакция.

Юалӧмъясӧн шыӧдчыны 2-01-16 телефон пыр, письмӧяс йылысь — 2-46-36.

Газет петӧ вторникын, четвергын да субӧтаын.

Тираж 7.815 экземпляр.

Газет печатайтӧма Коми республиканскӧй типографияын.

167610, Сыктывкар, Первомайскӧй улича, 70 номера керка. Индекс 52042.